

STOWARZYSZENIE MIAST KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO
W KOWALU
woj. kujawsko-pomorskie

*Łapiski
Kazimierzowskie*

NR 2/2009

Kowal, czerwiec 2009 r.

Spis treści

<i>Eugeniusz Gołembiewski</i> Inauguracja uroczystości 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego	5
<i>Tadeusz Pieronek</i> Homilia wygłoszona 30 IV 2009 r. w katedrze na Wawelu w trakcie mszy inauguracyjnej obchody 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego	20
<i>Piotr Walczak</i> Polskie Carcassonne. Szydłów w woj. świętokrzyskim	23
<i>Wojciech Majeran</i> I Pomorska Brygada Logistyczna im. króla Kazimierza Wielkiego	33
<i>Lech Łbik</i> Pomnik Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	41
<i>Zdzisław J. Zasada</i> Szkoły i instytucje noszące imię Kazimierza Wielkiego	50
<i>Radostaw Cichański</i> Znawcy króla	53
<i>Jerzy Giergielewicz</i> Zarys dziejów grodów kazimierzowskich	58
<i>Eugeniusz Gołembiewski</i> III Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego w dn. 6 VI 2009 r. w Szydłowie	82
<i>Zdzisław J. Zasada</i> Wmurowanie Aktu Erekcyjnego pod pomnik króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu w dn. 2 V 2009 r.	98
<i>Jerzy Giergielewicz</i> Kazimierz Wielki i jego czasy w twórczości artystycznej. Wizerunki króla Kazimierza Wielkiego w grafice	100
<i>Zdzisław J. Zasada</i> Kalendarium	111
Aneks	115

Komitet Redakcyjny

Eugeniusz Gołembiewski, Kowal
Henryka Kaszycka-Paniv, Przemysł
Stanisław Kracik, Niepołomice
Lech Łbik, Bydgoszcz
Jacek Maciejewski, Bydgoszcz – przewodniczący
Jerzy Szydłowski, Lelów
Zdzisław J. Zasada, Włocławek

Zespół Redakcyjno-Wydawniczy

Arkadiusz Ciechalski, Kowal – sekretarz
Jerzy Giergielewicz, Włocławek
Zdzisław J. Zasada, Włocławek – przewodniczący
Bogdan Ziółkowski, Włocławek – zastępca przewodniczącego

Redaktor

Arkadiusz Ciechalski, Kowal

Opracowanie typograficzne, łamanie

Anna Marcinkowska, drukarnia DIX

© Copyright Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu

Na okładce

- *Brama Krakowska z XIV w. w Szydłowie.*
- *Pomnik króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.*
- *Denar kazimierzowski.*
- *Dokument króla Kazimierza Wielkiego z 22 VIII 1347 r. dotyczący przeniesienia z prawa polskiego na średzkie wsi Kotarszyn, Nosów i Piotrów w ziemi sandomierskiej.*
- *Rycerze z czasów Kazimierza Wielkiego.*

Adres Redakcji

Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego
87-820 Kowal, ul. Zamkowa 4, woj. kujawsko-pomorskie
e-mail: kazimierzwielki@kazimierzwielki.pl
www.kazimierzwielki.pl

ISSN 20-80-0312

Nakład 250 egz.

Druk

Drukarnia „DIX”, Włocławek
ul. Falbanka 48, tel./fax (054) 234 68 98
e-mail: dix_studio@op.pl

nauguracja uroczystości 700-LECIA URODZIN KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO

Z inicjatywy samorządu miasta Kowala oraz Stowarzyszenia Miast króla Kazimierza Wielkiego w czwartek 30 VI 2009 r. w krakowskiej katedrze na Wawelu odbyła się inauguracja obchodów 700-lecia urodzin w Kowalu ostatniego z rodu Piastów, króla Kazimierza III Wielkiego. W uroczystej mszy świętej, której przewodniczył ks. bp prof. Tadeusz Pieronek, wzięło udział ponad 300 mieszkańców Kowala, w tym władze miasta, Honorowy Obywatel Kowala – Jan Nowicki, dzieci i młodzież ze wszystkich kowalskich szkół, przedstawiciele organizacji społecznych, orkiestra dęta Miejskiej Ochotniczej Straży Pożarnej w Kowalu oraz chór parafii św. Urszuli w Kowalu „Cantica”.

Katedrę wawelską wypełnili także członkowie władz Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego oraz przedstawiciele miast kazimierzowskich z: Będzina, Bochni, Bydgoszczy, Czchowa, Inowłódza, Kruszwicy, Lelowa, Łęczycy, Niepołomic, Przemyśla, Stopnicy, Szydłowa, Tuchowa i Wąwolnicy. Obecne były także delegacje i poczty sztandarowe szkół noszących imię Kazimierza Wielkiego: Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Słomnikach, 43 LO z Warszawy, Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 3 z Przemyśla, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych z Jaworzna, Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących z Buska Zdroju, Liceum Ogólnokształcącego z Łęczycy oraz Szkoły Podstawowej, Publicznego Gimnazjum, LO i Zespołu Szkół z Kowala. Swoją delegację miała także 1 Pomorska Brygada Logistyczna WP z Bydgoszczy.

Godna szczególnego podkreślenia była homilia wygłoszona przez ks. bp prof. Tadeusza Pieronka, który przypomniał nie tylko życiowe dokonania króla Kazimierza Wielkiego, ale stwierdził także, że jego życie i roztropna służba na rzecz Ojczyzny, a zwłaszcza umiejętność zawierania mądrych kompromisów stanowić może aktualny do dziś dziejowy przekaz. [Pełen tekst na str. 20 niniejszego wydania].

Po zakończeniu mszy świętej burmistrz Kowala Eugeniusz Gołem-

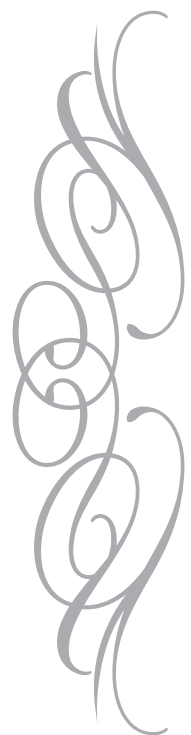
Zespół Redakcyjno-Wydawniczy

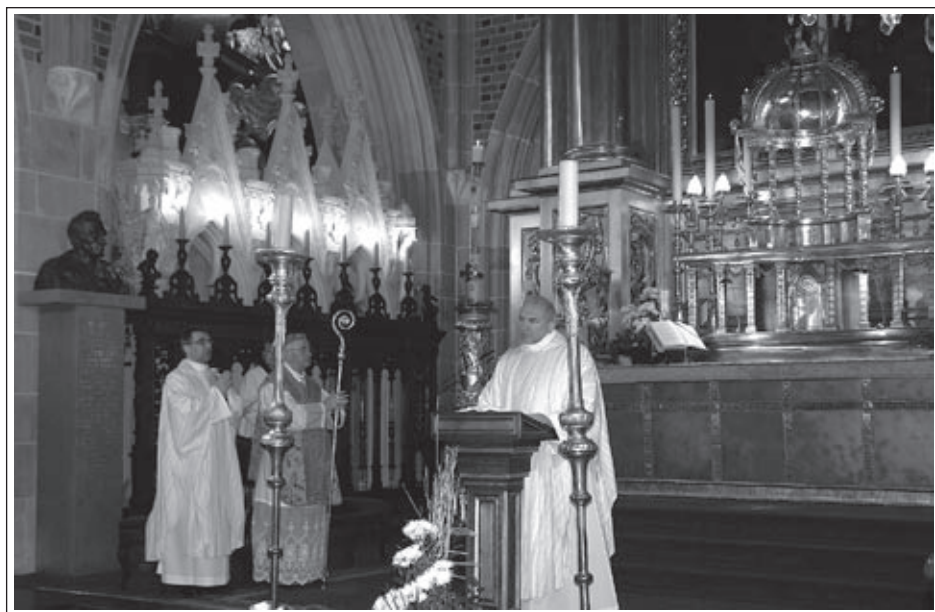
uprzejmie zaprasza wszystkich chętnych, aby zechcieli nadsyłać materiały do kolejnych wydań „Zapisków Kazimierzowskich”. Oczekujemy artykułów dotyczących Kazimierza Wielkiego czasów, w których żył, dokonań krzewiących jego reformatorskie poczynania w miastach, miejscowościach, szkołach i innych podmiotach. Szczególnym uznaniem cieszyć się będą materiały opisujące dzieje miast Kazimierzowskich.

biewski wraz z Janem Nowickim, proboszczem parafii św. Urszuli w Kowalu ks. dr. Piotrem Głowackim i członkami Zarządu Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego: sekretarzem miasta Przemyśla – Henryką Kaszycką-Paniw, wójtem Lelowa – Jerzym Szydłowskim i burmistrzem Łęczycy – Andrzejem Olszewskim złożyli wieniec przy znajdującym się w katedrze wawelskiej grobowcu króla Kazimierza Wielkiego, przy którym wartę honorową pełnili kowalscy strażacy. Inni przedstawiciele samorządu Kowala, wraz z przewodniczącym Rady Miasta – Markiem Pieńkowskim, złożyli drugi wieniec przy płycie nagrobnej innego wybitnego kowalanina, którego prochy znajdują się także w katedrze na Wawelu – Piotra Tylickiego – biskupa krakowskiego i podkanclerzego koronnego króla Zygmunta III Wazy.

Po uroczystościach w katedrze jej uczestnicy udali się na krakowski rynek, gdzie złożono wiązkę kwiatów pod pomnikiem Adama Mickiewicza, a kowalska orkiestra wraz z mażoretkami dla krakowian i turystów zaprezentowała swoje wysokie umiejętności.

Fot. Arkadiusz Ciechalski, Paweł Lewandowski, Ewelina Proszkiewicz, Szymon Struciński

OMILIA

wygłoszona 30 IV 2009 r.
w katedrze na Wawelu
w trakcie mszy inauguracyjnej
obchody 700-lecia urodzin
króla Kazimierza Wielkiego

Okazją, która wszystkich nas gromadzi przy ołtarzu w królewskiej Katedrze na Wawelu, jest inauguracja 700-letniej rocznicy urodzin w Kowalu na Kujawach króla Polski Kazimierza Wielkiego, pochowanego tu właśnie w katedrze we wschodniej nawie, dosłownie kilka metrów od ołtarza. Spoczął w nagrobku prawdopodobnie ufundowanym przez swoją siostrę, a matkę jego następcy – Ludwika Węgierskiego – Elżbietę z Łokietków, zwaną starszą królową Polski. Pełniła bowiem w Krakowie funkcję regentki, w imieniu syna przebywającego raczej na Węgrzech niż w Polsce. Swoją obecność w tym miejscu: dostojnym, ważnym i symbolicznym dla każdego Polaka, król Kazimierz ogłasza już na wejściowych, żelaznych drzwiach do katedry swoistym podpisem, wielokrotnie powtórzonym w kształcie litery: „K” (Kazimirus), uwieńczonej symboliczną koroną. To tylko te pamiątki po Kazimierzu Wielkim widoczne w królewskiej katedrze. Trzeba jednak pamiętać, że to również on wybudował na Wawelu prawdziwy królewski, gotycki gród, którego fragmenty pozostały do dziś przypominając, że to właśnie on *zastał Polskę drewnianą, a pozostawił murowaną*. Tak bywa, że po wielkich dokonaniach ludzkich, po wiekopomnych dziełach utrwała się w zbiorowej pamięci jakieś trafne określenie, które stanowi klucz do odczytania całości. Król Kazimierz zastał Polskę drewnianą, skleconą z fragmentów jej terytoriów, powiazaną nietrwałym spoiwem sojuszy, zagrożoną przez roszczenia łapczywych sąsiadów i siły także militarne wroga. Stan ten dotyczył jednak nie tylko budowli, ale i kondycji całego państwa, dopiero co jako tako postawionego na nogi przez Władysława Łokietka po długim okresie rozbitcia dzielnicowego.

Marszałek Józef Piłsudski powiedział kiedyś, że Polacy tylko Kazimierzowi z dynastii Piastów nadali tytuł Wielkiego, mimo, że był to król – to cytat – *znany z absolutnie niewojennego charakteru panowania*. Jedyńcy więc przydomek wielkości zastosowany został do króla i do wodza, który wodzem nie był. To spostrzeżenie, jest bardzo ciekawe dlatego, że zwraca uwagę na inne kryterium wielkości, niż to, które wskazywałoby na umiejętność zwycięzania w walkach, bitwach królów, ojców. Można być wielkim nie tylko dlatego, że się pokonało wroga, ale także z tego powodu, że bez miecza, armat i bomb osiąga się dobro.

Taka wielkość jest często trudniejsza, bo dla jej zdobycia nie wystarcza siła, przewaga fizyczna, ale za to potrzebna jest mądrość, umiejętność negocjacji, gotowość do ustępstw, zdolność do zadowolenia się tym, co się da osiągnąć, a nie fundamentalistyczne stanowisko: „wszystko albo nic”. Wojna nie była Kazimierzowi obca. Tu i tam stawał do walki, wolał jednak zwyciężać szukając sprawiedliwości czy to na drodze sądowej, czy umiejętnie korzystać z możliwości, jakie dawała dyplomacja. Tą drogą wiele zyskał, choć także nieco stracił. W sumie jednak zarówno w sporze z Krzyżakami, jak i z Czechami doprowadził do uregulowania spornych spraw, mimo że w tamtych czasach polityka bez miecza prawie nie była możliwa. On jednak postawił przede wszystkim na rozwój państwa w pokoju. Dwukrotnie powiększył terytorium kraju w stosunku do odziedziczonego po Łokietku. Wprawdzie stracił Śląsk i Pomorze Gdańskie, ale powiększył kraj o Mazowsze i Ruś Czerwoną. Ze słabego i małego uczynił państwo liczące się w Europie. Zreformował jego strukturę wewnętrzną, prowadził umiejętnie politykę wyznaniową, utrzymując w zasadzie dobre stosunki zarówno z kościołem katolickim, jak i innymi wyznaniem. Umocnił kraj gospodarczo porządkując kwestie podatkowe i monetarne. Dobrze ukierunkował kraj ku przyszłości, zarówno kodyfikacją zwyczajowego prawa, jak zwłaszcza poprzez utworzenie uniwersytetu krakowskiego, co wpisało Polskę w krwioobieg nauki i kultury europejskiej.

Nie można na tym miejscu wyliczać i doceniać wszystkich jego dokonań. Pewnego uzupełnienia tego, co powiedziałem, dokonał ksiądz prałat – proboszcz we wstępie i powitaniu, bo byłoby do powiedzenia o wiele więcej. Kazimierz nie pozostawił legalnego męskiego potomstwa, ale oddał Polskę w dobre ręce węgierskich Andegawenów, co jej zapewniło spokój, rozwój i złoty wiek Jagiellonów.

Jest rzeczą ciekawą, że czasy Kazimierza Wielkiego można porównać do tych, w których my dziś żyjemy. Mimo upływu 20 lat od odzyska-

nia niepodległości po zniewoleniu komunistycznym, ciągle stoi przed nami potrzeba przywracania porządku w wielu dziedzinach życia: w gospodarce, polityce, kulturze. Przydałby się ktoś podobny do Kazimierza Wielkiego, zdolny nie tylko do stworzenia wizji współczesnej Polski wolnej od wewnętrznych konfliktów, od poniżającej ludzką godność walk partyjnych, ale także skutecznie pomnażający dobro wspólne. Oczywiście żyjemy w innych czasach, ale i dziś aktualne są słowa św. Jakuba apostoła, które słyszeliśmy przed chwilą: *Jeżeli żywicie w sercach waszych gorzką zazdrość i skłonność do kłótni, to nie przechwalajcie się i nie przeciwstawiajcie kłamstwem prawdzie*. Św. Mateusz przypomina, że będąc dziećmi tego samego Ojca, który jest w niebie, powinniśmy się szanować i wzajemnie sobie przebaczać.

Jest się czego uczyć od władcy, który przed siedmiuset laty rządził Polską i dlatego dobrze się stało, że miasto Kowal i inne ośrodki związane z dziedzictwem króla Kazimierza Wielkiego podejmują się przekazywania jego przesłania dziejowemu Polakom XXI wieku, że podejmują bardzo ważną inicjatywę obywatelską. Jest to ważne dlatego tym bardziej, że to przesłanie jest ciągle aktualne. Wspólnota Kościoła Krakowskiego, ale także – jestem przekonany – miasta Krakowa z wdzięcznością witają te inicjatywy i życzą im sukcesu. Boga zaś prosimy, by tym poczynaniom błogosławił.

Polskie Carcassonne

Szydłów w woj. świętokrzyskim

Szydłów położony jest na Pogórzu Szydłowskim stanowiącym formę przejściową pomiędzy Górami Świętokrzyskimi a niziną Niecką Połaniecką. Miejscowość leży na Chmielnicko-Szydłowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Administracyjnie miejscowość jest siedzibą gminy w województwie świętokrzyskim, leżącą ok. 40 km na południowy-wschód od stolicy regionu – Kielc. Jest ona jedną z ośmiu jednostek samorządowych wchodzących w skład powiatu staszowskiego.

Ze względu na powszechne w okolicach Szydłowa sady śliwkowe miejscowość bywa nazywana śliwkową stolicą Polski. Co roku w Szydłowie odbywa się *Święto Śliwki*, podczas których prezentowane są owoce z miejscowych sadów oraz *Turniej Rycerski o Miecz Kazimierza Wielkiego*. Corocznie 30 grudnia odbywają się tutaj najstarsze w Polsce Uliczne Biegi Sylwestrowe – od kilku lat mają one charakter międzynarodowy.

Pierwsza wzmianka o Szydłowie pochodzi z 1191 r. Osada wymieniana jest w akcie uposażenia kolegiaty sandomierskiej, której mieszkańcy Szydłowa oddawali dziesięcinę. Wieś w owym czasie była własnością królewską. Osada znajdowała się na odgałęzieniu nadwiślańskiego szlaku handlowego, które prowadziło ze Staszowa w stronę Chęcin, Małogoszcza oraz Przedborza. Szlak ten nabrał znaczenia w XIV w. w wyniku zjednoczeniu Polski po rozbiu dzielnicowym.

Jan Długosz o Szydłowie pisze w kontekście najazdu Tatarów: *w 1241 r. wojska małopolskie stoczyły bitwę z Tatarami we wsi Chmielnik pod miasteczkiem Szydłów*.

W dniu 1 VII 1329 r. król Władysław Łokietek sprzedał mieszczańowi krakowskiemu Zammeloniemu wójtostwo w Szydłowie lokowane na prawie średzkim. Od tego czasu Szydłów uznawany jest za miasto, choć prawa miejskie miał na pewno wcześniej, nie zachowały się jednak żadne dokumenty na ten temat. W połowie XIV w. król Kazimierz Wielki otoczył miasto murami obronnymi, jednocześnie rezydencję królewską przekształcił w warowny zamek i wzniósł okazały kościół. Tym samym

miasto stało się jedną z warowni strzegących Małopolski. Dostać się do niego można było jedną z trzech usytuowanych w murach obronnych bram: Krakowską, Opatowską i Wodną. Gospodarczemu ożywieniu miasta sprzyjała częsta obecność dworu królewskiego oraz fakt, iż stał się on siedzibą starostwa niegrodowego.

Prawdopodobnie na początku XV w. w Szydłowie powstały pierwsze cechy rzemieślników wytwarzających wszelkiego rodzaju dobra na potrzeby lokalnego i ponadlokalnego rynku. Korzystne położenie na szlaku handlowym sprawiało, że w mieście rozwijał się handel. Jego władze czerpały dochody z tranzytu wina, chmielu oraz stad bydła, a kupcy szydłowscy ze swoimi towarami jeździli do Sandomierza. Z tego też powodu w 1488 r. doszło w tym mieście do konfliktu o plac targowy, który przez króla Kazimierza IV Jagiellończyka został rozstrzygnięty na korzyść kupców szydłowskich. Od tego czasu musieli oni płacić wyłącznie za zajmowanie miejsca na rynku, byli natomiast zwolnieni z opłat za plac poza miastem.

W wieku XVI gród słynął z produkcji sukna. Działały tu liczne cechy. W 1523 r. król Zygmunt I Stary potwierdził w Szydłowie istnienie zbiorowego cechu bednarzy, czapników, kotlarzy, kowali, mieczników, siodlarzy, stelmachów, ślusarzy i wędzidlarzy. W mieście istniały również cechy garncarzy, krawców, piekarzy, prasotów i szewców. W połowie XVI w. cech krawiecki wybudował „sukiennice”.

W 1528 r. dzięki przywilejowi wspomnianego wyżej króla szydłowscy mieszczanie własnym sumptem wybudowali wodociąg zaopatrujący w wodę ludność miejscową. Owa woda podnoszona była z doliny rzeki Ciekącej do poziomu miasta za pomocą tzw. „rurmusu” lub „rurhausa” – budynku wyposażonego w czerpakowe koło wodne. Obiekt ten zaopatrzony był w dodatkowy zbiornik do magazynowania rezerw wodnych. Otwartym kanałem lub podziemną rurą doprowadzano wodę do głównego zbiornika w obrębie miasta, skąd woda kierowana była do punktów odbiorczych. Nad sprawnością wodociągu czuwał „rurmistrz” zwany także „rurmagistrem” lub „aquaeductorem”. Za użytkowanie wodociągu pobierano czynsz, który przeznaczano na opłacanie rurmistrza, naprawy i konserwacje hydrourządzeń. Dzięki istnieniu wodociągu powstały łaźnie miejskie, za korzystanie z których pobierano tzw. „łaziebne”.

W 1564 r. w Szydłowie znajdowało się 180 domów. 49 z nich ulokowanych było przy rynku, 75 przy ulicach, a pozostałe 56 na przedmieściach. W mieście było 110 warsztatów rzemieślniczych oraz 7 przekupni,

a w jego obrębie znajdował się także browar. Uposażenie miasta wynosiło 42 łany. Dochody z produkcji i wyszynku trunków były przeznaczone na konserwację murów miejskich oraz budowę miejskich bruków.

W grodzie zaznaczyła się w tym okresie intensyfikacja osadnictwa żydowskiego. Na dowód tego odnotowano, iż gospodarzami było 14 Żydów. W latach 1534–1564, licząca się już nacja wyznania mojżeszowego, wybudowała dla sprawowania potrzeb sakralnych bożnicę. Ich staraniem od 1588 r. na mocy królewskiego przywileju wolno im było, na równi z kupcami chrześcijańskimi, nabywać towary oraz żywność.

Na przestrzeni XVI–XVII w. w mieście miało miejsce kilka groźnych i wyniszczających substancje mieszkalną pożarów. W 1565 r. wybuchł pożar, który zniszczył dużą liczbę budynków oraz zamek z obwarowaniami. W 1630 r. Szydłów został spalony przez oddział zbuntowanych wojsk najemnych. Nieopłacone wojsko, nie mogąc dostać się w obręb murów, podpaliło przedmieścia, od których zajęła się także część miasta. Ogromne zniszczenia przyniósł potop szwedzki oraz najazd księcia Siedmiogrodu, sojusznika Szwedów – Jerzego II Rakoczego. W 1655 r. miasto i zamek zostały zniszczone. Przestała istnieć łaźnia i wodociągi. Z 1300 mieszkańców Szydłowa ocalało zaledwie ok. 350, w tym tylko 100 Żydów. Liczba domów zmniejszyła się do 54 w 1663 r. Po tej klęsce miastu nie udało się już podźwignąć. W czasie III wojny północnej (1700–1721) w Szydłowie wybuchła zaraza, która zdziesiątkowała miejscową ludność.

W drugiej połowie XVIII w. starosta szydłowski Maciej Sołtyk zagarnął bezprawnie ziemię mieszczan szydłowskich i usiłował zlikwidować samorząd miejski. W wyniku tego w 1777 r. doszło do zatargów pomiędzy nim a mieszkańcami. Około 300 mieszczan i chłopów z Szydłowa oraz okolicznych wiosek wyruszyło zbrojnie przeciw staroście. Spór ciągnął się długo i zakończył niepomyślnie dla mieszczan. Król Stanisław August skarcił ich ostro i nakazał pełne postuszeństwo.

W 1789 r. miasto miało murowany ratusz, 5 młynów na rzece Ciekącej oraz 196 domów. Wiele z nich było jednak opuszczonych, a miejscowy zamek zrujnowany.

W 1793 r. w mieście, pomimo utraty jego znaczenia, powstał sąd ziemski. Po III rozbiórce Polski Szydłów znalazł się w zaborze austriackim. W 1809 r. miasto stało się siedzibą powiatu w Księstwie Warszawskim, a od 1815 r. w zaborze rosyjskim.

W 1822 r. wystawiono na licytację mury miejskie, które ocalały dzięki temu, iż nie znalazły nabywcy. W tym okresie miasto liczyło ponad

1600 mieszkańców, z czego 450 stanowili Żydzi. Podstawowym źródłem utrzymania ludności było rolnictwo, część mieszkańców parała się rzemiosłem.

W 1850 r. Szydłów przestał być siedzibą powiatu, a rejon szydłowski włączono do powiatu stopnickiego. Okres upadku przypieczętowała utrata praw miejskich w 1869 r. Czas I wojny światowej nie przyniósł większych zniszczeń w Szydłowie.

W 1929 r. miasteczko liczy 2246 mieszkańców, z czego 30% było ludnością wyznania mojżeszowego.

Ostatnią tragiczną kartą w dziejach Szydłowa był okres II wojny światowej. W październiku 1942 r. hitlerowcy utworzyli tutaj przejściowe getto, w którym przetrzymywanych było około tysiąca osób, zgładzonych później w obozach koncentracyjnych. W wyniku działań wojennych w 1944 i 1945 r. Szydłów został bardzo dotkliwie zniszczony.

Natychmiast po zakończeniu wojny rozpoczęto odbudowę Szydłowa. Zostały odrestaurowane zabytki. Na sytuację ekonomiczną osady pozytywnie wpłynął rozwój przemysłu siarkowego w latach 60. XX w. w pobliskim Grzybowie. Na przełomie lat 70. i 80. minionego stulecia odbudowano i wzniesiono wiele nowych budynków oraz poczyniono sporo inwestycji komunalnych.

W drugim etapie reformy samorządowej w latach 90-tych XX w. Gmina Szydłów weszła w skład powiatu staszowskiego w województwie świętokrzyskim. Napływ środków zewnętrznych po wejściu Polski do Unii Europejskiej umożliwił przeprowadzenie wielu inwestycji w gminie – głównie o charakterze infrastrukturalnym (drogi, kanalizacja). W najbliższym czasie będzie przeprowadzona długo oczekiwana rewitalizacja rynku i murów obronnych, które znacząco poprawią wizerunek Szydłowa.

Szydłowskie zabytki

Szydłów zyskał miano „polskiego Carcassonne” dzięki zachowanemu do czasów współczesnych XIV-wiecznemu układowi urbanistycznemu zawierającemu wiele elementów tak architektonicznych, jak i przestrzennych średniowiecznego miasta.

Do najważniejszych jego zabytków zalicza się: mury obronne wraz z Bramą Krakowską, zespół zamkowy (Sala Rycerska, Skarbczyk, Brama Zamkowa), kościół farny pw. św. Władysława, kościół pw. Wszystkich Świętych oraz synagogę.

Budowle zamkowe dawnego miasta, usytuowane w jego narożu, wchodziły ongiś w skład Kazimierzowskiego systemu obrony kraju, spełniając funkcje ustrojowo-administracyjne i polityczno-strategiczne, natomiast przedmieścia: Opatowskie i Krakowskie położone poza murami, posiadały charakter wiejski i spełniały drugorzędną rolę w funkcjonowaniu miejscowości.

- Średniowieczny zespół miejski, zachowane mury obronne z blankami i strzelnicami z XIV w. Z trzech prowadzących do miasta bram zachowała się Brama Krakowska z XIV w., której górne kondygnacje zostały przebudowane w XVI w. w stylu renesansowym.
- Kościół farny pw. Świętego Władysława z XIV w., ufundowany przez króla Kazimierza Wielkiego jako część pokuty za zlecenie zabójstwa kanonika Marcina Baryczki. Wzniesiono go ok. 1355 r. na miejscu starszego kościoła drewnianego. W 1630 r. świątynia spłonęła w pożarze. Kościół został odbudowany, ale pierwotny kształt przywrócono jedynie prezbiterium. Obok kościoła znajduje się dzwonnica z XVIII w. przebudowana z baszty obronnej. W budowlu zachowały się otwory strzelnicze. Nieopodal świątyni znajdowała się także gotycka wikarówka, została ona jednak zniszczona w czasie walk w 1944 r. Jej ruiny znajdują się przy murze obronnym na południe do kościoła.
- Gotycki kościół pw. Wszystkich Świętych z przełomu XIV i XV w., przebudowywany w XVI i XVII w. Wewnątrz znajdują się pozostałości gotyckiej polichromii z drugiej połowy XIV w. odkrytej w 1946 r. Przedstawiają one sceny z Nowego Testamentu, m.in. Siedem radości Maryi oraz sceny pasyjne.
- Zamek królewski z XIV w., przebudowany w XVI w. Główny budynek zamku usytuowany w jego południowo-zachodniej części jest zrujnowany. Na północ od niego znajduje się tzw. Skarbczyk wzniesiony w XVI w. w miejsce obronnej baszty. Obecnie mieszczą się w nim biblioteka i muzeum. Do wnętrza kompleksu prowadzi brama wjazdowa z początku XVII w. Mury obronne z blankami zostały zrekonstruowane w XX w.
- Ruiny kościoła i szpitala Świętego Ducha z początku XVI w. w dawnym Przedmieściu Opatowskim.
- Późnorenesansowa synagoga z XVI w. Wewnątrz znajduje się zachowany aron hakodesz. Obecnie w synagodze mieści się mu-

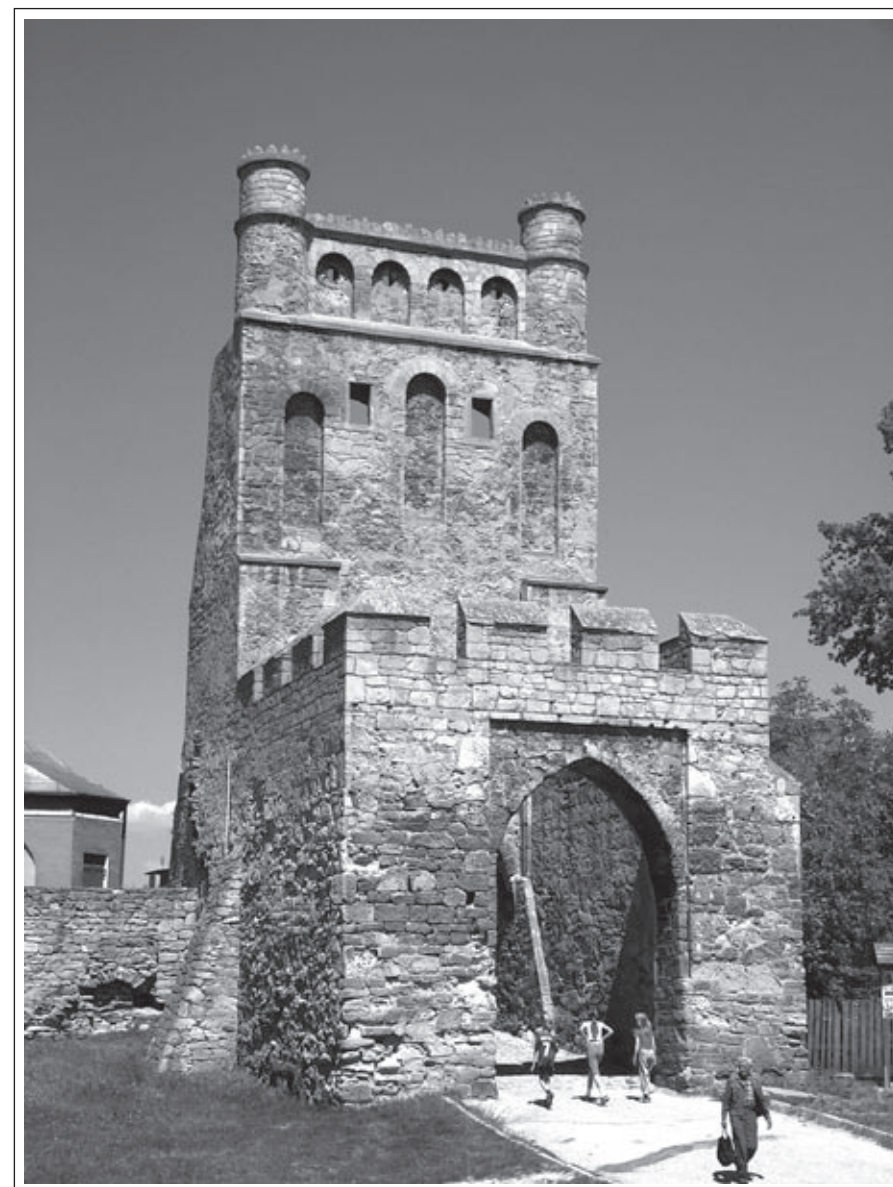
zeum z eksponatami związanymi z kulturą żydowską. Są to m.in. przedmioty i księgi religijne.

Bibliografia

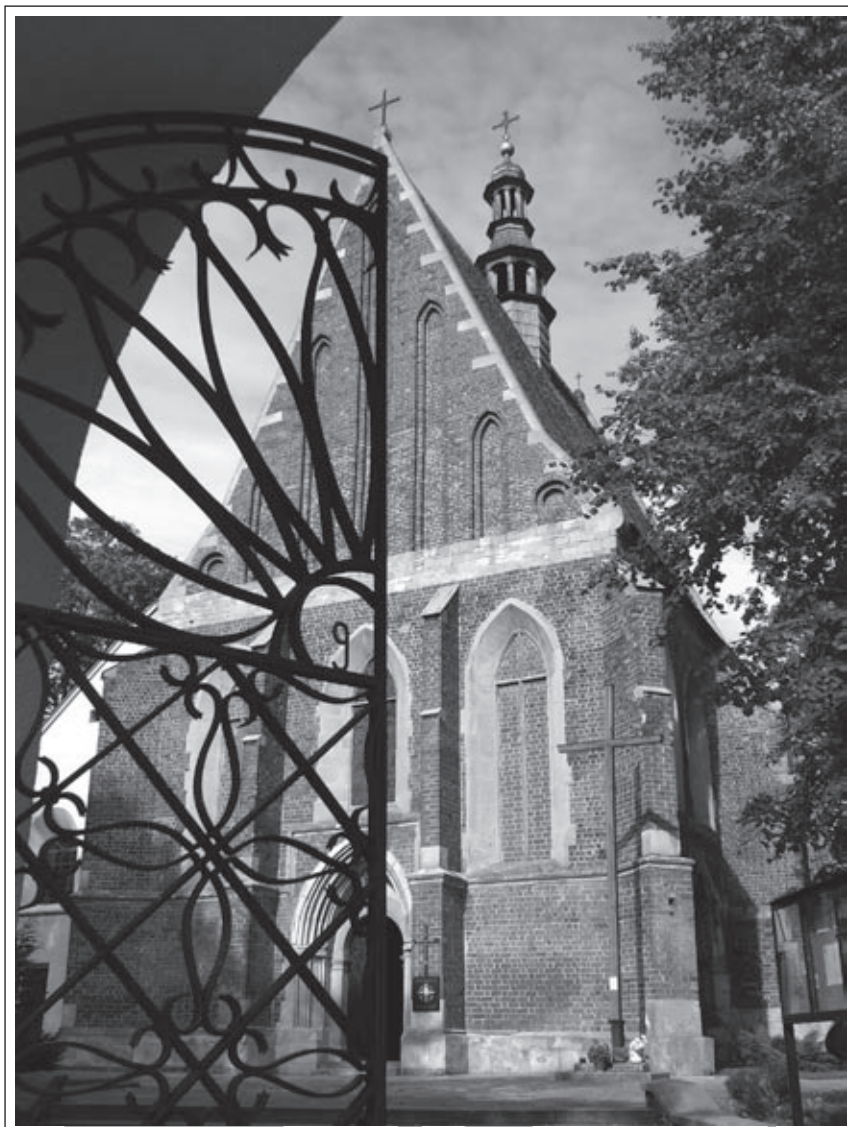
- Długosz J., *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. IX, Warszawa 1975.
- *Miasta polskie w Tysiącleciu*, przewodn. kom. red. S. Pazyra, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław - Warszawa - Kraków, 1965–1967.
- *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, PWN, Warszawa 1998.
- *Turystyczne atrakcje gminy Szydłów*, ISBN 83-922366.
- www.szydlow.pl
- [www.pl.wikipedia.org/wiki/Szyd%C5%82%C3%B3w_\(wojew%C3%B3dztwo_%C5%9Bwi%C4%99tokrzyskie\)](http://www.pl.wikipedia.org/wiki/Szyd%C5%82%C3%B3w_(wojew%C3%B3dztwo_%C5%9Bwi%C4%99tokrzyskie))
- <http://www.szydlow.pl/index.php?id=opis/polozenie>

Chmury nad szydłowskim zamkiem

Brama Krakowska z XIV w.

Kościół św. Władysława

Polichromia w kościele Wszystkich Świętych z XIV w.

Sala rycerska nocą

Skarbczyk nocą

Synagoga z XVI w.
Fot. Piotr Walczak

I POMORSKA BRYGADA LOGISTYCZNA im. króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

1. Tradycje oręża polskiego

W aspekcie społeczno-pedagogicznym tradycje wyrażają się w posiadaniu i pielęgnowaniu świadomości dziedzictwa oraz kontynuacji tego, co przechodzi z pokolenia na pokolenie, dorobku materialnego i duchowego przodków. W tym duchu tradycjami wojskowymi nazywamy historycznie ukształtowane obyczaje oraz zasady postępowania oparte na procesie kultywowania i upowszechniania dokonań Polskich Sił Zbrojnych na przestrzeni dziejów.

Wojsko Polskie należy do sił zbrojnych, których tradycje kształtowały się na przestrzeni ponad 1000 lat. Państwo Polskie i jego siły zbrojne przechodziły burzliwe dzieje, krwawe wojny, rozbiory. Nigdy jednak siły zbrojne nie wyrzekły się swoich historycznych korzeni, tradycyjnych dla Polski i Wojska Polskiego symboli, tych wartości, które w sercach nosił oraz kultywował naród. Wielokrotnie zaborcy krwawymi represjami usiłowali wyrwać tradycje z żołnierskich serc, zmusić ich do przyjęcia swoich symboli, wartości moralnych.

W III Rzeczypospolitej procesowi przywracania Wojsku Polskiemu narodowego i demokratycznego charakteru nadano wyjątkową rangę. Z największą pieczołowitością przywraca się jego pełne chlubne tradycje bojowe, nadając właściwą rangę czynom i zasługom wielkich przodków, którzy na polach bitewnych całej Europy stawili oręż polski, dzielnie bronili suwerenności i niepodległego bytu państwowego.

Pierwszym aktem wykonawczym w dziedzinie upowszechniania tradycji od 1990 r. był Rozkaz nr 1 z 2 I 1991 r. w sprawie dziedziczenia i kultywowania tradycji orężnych, w którym Minister Obrony Narodowej w celu przywrócenia pełnej, tysiącletniej tradycji oręża polskiego i zachowania w pamięci bohaterskich czynów naszych przodków, rozkazał:

- Wojsku Polskiemu dziedziczyć tradycje orężne Polski Piastów i Jagiellonów, I Rzeczypospolitej, epoki napoleońskiej, okresu powstań narodowych, II Rzeczypospolitej oraz walk o niepodległość w latach I i II wojny światowej;
- przejąć dziedzictwo, o którym mowa powyżej i kontynuować w jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych tradycje bojowe oraz barwy i odznaki (symbole) rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb, pułków (i równorzędnych), a także wyróżniające nazwy i ceremoniał (święta pułków) dawnych jednostek wojskowych.

Jednostkom wojskowym, posiadającym własne tradycje bojowe z okresu II wojny światowej, rozkazano zachować i kultywować oraz dziedziczyć tradycje oręża polskiego. Dlatego też patronami są m.in.: królowie Kazimierz Jagiellończyk i Kazimierz Wielki; hetmani - Jan Karol Chodkiewicz, Stanisław Żółkiewski, Stefan Czarniecki, Jan Zamojski; generałowie - Tadeusz Kutrzeba, Andrzej Galica, Mieczysław Boruta-Spiechowicz, Bolesław Wieniawa-Długoszowski, Kazimierz Sosnkowski, Zygmunt Podhorski, Ludwik Kmicic-Skrzyński, Władysław Anders, Józef i Stanisław Hallerowie, Stefan Rowecki, Józef Dowbor-Muśnicki, Stanisław Maczek, Franciszek Kuropieska, Zbigniew Sadowski; pułkownicy - Kazimierz Pruszkowski, Adam Szugajew, Karol Czerny i wielu innych.

2. Historia formowania I Brygady Logistycznej

Podstawą do rozpoczęcia procesu formowania 1 Brygady Logistycznej była decyzja Ministra Obrony Narodowej z dnia 22 X 2003 r. w sprawie zmian organizacyjnych dotyczących usprawnienia dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, wykonania zobowiązań sojuszniczych oraz rotacji polskich kontyngentów wojskowych, na podstawie której szef Sztabu Generalnego WP w dniu 7 XI 2003 r. nakazał utworzenie I Brygady Logistycznej w Bydgoszczy.

W oparciu o te dokumenty wydany został rozkaz dowódcy Wojsk Lądowych z dnia 11 XII 2003 r. w sprawie utworzenia 1 Brygady Logistycznej, a następnie rozkaz dowódcy Pomorskiego Okręgu Wojskowego.

Do czerwca 2004 r. sformowano bataliony i dowództwo brygady na której czele stanął gen. bryg. Fryderyk Czekaj. W rok później obowiązki dowódcy brygady objął płk dr Mieczysław Pawlisiak.

I Brygada Logistyczna obejmuje swym zasięgiem obszar całego Pomorskiego Okręgu Wojskowego, a jej jednostki zapewniają wsparcie logistyczne wojsk rozmieszczonych w jego granicach.

W Bydgoszczy:

- Dowództwo I Brygady Logistycznej;
- Dowództwo Narodowego Elementu Wsparcia;
- batalion dowodzenia i zabezpieczenia;

- dwa bataliony logistyczne.

W Czarnem:

- batalion remontowy;
- batalion ewakuacji sprzętu.

W Giżycku:

- batalion remontowy.

W Olsztynie:

- batalion składowania.

W Mostach:

- batalion logistyczny.

Dowodzenie w ten sposób rozlokowaną strukturą, pomimo tego, iż każda z podległych jednostek brygady posiada autonomiczność co do wykonywania zadań w ramach posiadanych kompetencji i zakresu odpowiedzialności, wymaga sprawnej koordynacji i permanentnego nadzoru nad realizacją przedsięwzięć i przebiegiem procesu szkoleniowego, specjalistycznego, a także bojowego.

Głównymi zadaniami Brygady są:

- realizacja zadań wsparcia logistycznego w wymiarze narodowym i sojuszniczym;
- realizacja przedsięwzięć wsparcia logistycznego wojsk biorących udział zarówno w misjach pokojowych ONZ, jak również innych operacjach sojuszniczych poza granicami kraju;
- utrzymywanie sił i środków w gotowości do udziału w akcjach ratowniczych;
- likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych;
- realizacja zadań wsparcia logistycznego wojsk operacyjnych i jednostek POW w ramach obszaru odpowiedzialności;
- szkolenie pododdziałów brygady zgodnie ze wspólną doktryną i procedurami NATO.

3. Bohater Brygady

I Pomorska Brygada Logistyczna za patrona przyjęła Króla Kazimierza Wielkiego przez wzgląd na jego bliski związek z Kujawami i samym miastem Bydgoszczą oraz na jego zastugi i wkład wniesiony w rozwój

naszego regionu. Natomiast wyróżniająca brygadę nazwa „Pomorska” wiąże się z tym, iż wszystkie jednostki brygady znajdują się na terenie administrowanym przez Pomorski Okręg Wojskowy, czyli na Pomorzu.

Brygada otrzymała sztandar wojskowy oraz prawo do nadawania odznaki pamiątkowej, wraz z ustanowieniem corocznego święta na dzień 30 czerwca, w czasie doniosłej uroczystości, która odbyła się na bydgoskim rynku 26 VI 2004 r.

W tym dniu dowódca brygady gen. bryg. Fryderyk Czekaj przyjął z rąk ówczesnego Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej Janusza Zemke sztandar wojskowy, jako symbol honoru, męstwa i sławy.

Sztandar ufundował Społeczny Komitet Fundacyjny pod przewodnictwem wojewody kujawsko-pomorskiego Romualda Kosieniaka, reprezentującego społeczeństwo miasta i regionu. Rodzicami chrzestnymi sztandaru zostali: wiceprezydent Miasta Bydgoszczy Lidia Wilniewicz oraz wojewoda kujawsko-pomorski Romuald Kosieniak. Uroczystego poświęcenia sztandaru dokonał ks. bp polowy gen. dyw. Sławoj-Leszek Głódź.

Obecnie swoje sztandary posiadają prawie wszystkie jednostki brygady, które do swych pierwotnych nazw dopisały nazwy wyróżniające, określające regiony, w których stacjonują, jako znak związania ze społeczeństwem, przywiązania do regionu i chęci kontynuowania oraz budowania wspólnych tradycji.

4. Codzienna służba

I Brygada Logistyczna, mimo stosunkowo krótkiej historii swojego istnienia ma za sobą szereg ważnych i odpowiedzialnych przedsięwzięć, które zrealizowała z powodzeniem.

Do głównych zadań I Brygady należy:

- realizacja zadań wsparcia logistycznego wojsk rozmieszczonych na obszarze POW;
- realizacja przedsięwzięć wsparcia logistycznego wojsk biorących udział w misjach pokojowych ONZ oraz w innych operacjach prowadzonych poza granicami kraju;

- utrzymywanie sił i środków w gotowości do udziału w akcjach ratowniczych;
- likwidacja skutków awarii technicznych, katastrof i klęsk żywiołowych;
- szkolenie własnych pododdziałów zgodnie ze wspólną doktryną i procedurami NATO.

Pojazdy brygady rocznie przemierzają dwa i pół miliona kilometrów by wykonać zadania transportowe, a ponad setka z nich codziennie wyjeżdża na polskie drogi.

Jej żołnierze już od początku funkcjonowania brygady są w strukturach Polskich Kontyngentów Wojskowych w Republice Iraku, Libanu, Syrii, Kongo, Czadu oraz Afganistanu.

Dotychczas w misjach zagranicznych łącznie uczestniczyło około 2000 żołnierzy.

Do 1 lipca 2009 r. brygada ma za zadanie przygotować i utrzymywać w gotowości do użycia prawie 200 żołnierzy w ramach Sił Odpowiedzi NAO (SON, ang. NRF)

Szereg ćwiczeń, szkoleń w garnizonie, poligonowych i w ośrodkach specjalistycznych to wysiłek i inwestycja mająca owocować w pomyślnej realizacji zadań w warunkach realnych zagrożeń.

W jednostkach brygady służy ponad 200 oficerów, 600 podoficerów, 300 szeregowych zawodowych i 500 żołnierzy zasadniczej służby wojskowej.

Nie można również zapomnieć o prawie 400 osobowej grupie pracowników wojska, wspomagających funkcjonowanie poszczególnych komórek brygady. Od lipca 2008 brygadą logistyczną dowodzi gen. bryg. Dariusz Łukowski.

Żołnierze 1 Pomorskiej Brygady Logistycznej z wielką dumą odnoszą się do swojego patrona. Logo brygady z imieniem Kazimierza Wielkiego towarzyszy im wszędzie, gdzie wykonują często niebezpieczne zadania.

Fot. Mariusz Bieniek, Daniel Jonasze, Wojciech Majeran

POMNIK

KAZIMIERZA WIELKIEGO W BYDGOSZCZY

Bydgoski pomnik Kazimierza Wielkiego.
Widok od południowego zachodu.

Król Kazimierz Wielki doczekał się czterech wolno stojących pomników, upamiętniających jego osobę oraz rozliczne działania na rzecz kraju i poszczególnych miejscowości. Pierwszy z nich, kamienny, dłuta Walerego Gadomskiego z Krakowa, wystawiono w 1871 r. w Bochni, przy czym przeszło dwumetrowy posąg władcy, dzierżącego w ręku księgę ze statutami wiślickimi (zbiorem praw dla Małopolski), umieszczono tam na wysokiej kolumnie. Drugi pomnik, odlany z brązu (waży 662 kilogramy przy dwumetrowej wysokości), odsłonięto w 2004 r. w podkrakowskich Niepołomicach. Dzieło Marka Maślanka z pobliskiej Woli Batorskiej ukazuje siedzącego króla w towarzystwie wiejskiego chłopca, którego, wedle niepołomickiej legendy, trzymał ponoć do chrztu. Rok później w Lelowie koło Częstochowy stanęła drewniana figura Kazimierza Wielkiego (o wysokości 2,65 metra), jaką wyrzeźbił Marian Filipczak z Piekar Śląskich (monarcha dzierży w jednej ręce berło, w drugiej zaś – zrolowany dokument sprze-

daży lełowskiego wójtostwa z 1341 r.). Ostatni pomnik, tym razem istic królewski, gdyż konny, pojawił się w Bydgoszczy jesienią 2006 r¹.

Do wzniesienia własnego, nader okazałego pomnika skłoniło bydgoszczan wiele powodów. Wystarczy powiedzieć, że to właśnie Kazimierz Wielki powołał do życia nasze miasto; pochodził z kujawskiej linii prastarej dynastii Piastów; urodził się w Kowalu koło Włocławka. Bydgoszcz wreszcie, jako największe miasto na Kujawach i zarazem największe spośród wszystkich miast w Polsce, które zawdzięczają swe powstanie inicjatywie owego władcy, ma poniekąd moralny obowiązek kultywować pamięć o życiu i dokonaniach wielkiego Kujawianina.

Król bawił w Bydgoszczy co najmniej trzykrotnie. Wiadomo, że był w niej we wrześniu 1345 r., w listopadzie 1347 r. oraz w styczniu 1370 r. Za pierwszym ze znanych pobytów zlustrował plac budowy kamiennoceglano-ceglanego zamku, stawianego od kilku lat na miejscu drewniano-ziemnego grodu kasztelańskiego z drugiej ćwierci XI stulecia. Sądzić wolno, że powziął wtedy zamiar założenia na przedpolu owej warowni samorządnej, rzemieślniczo-handlowej gminy miejskiej, rządzącej się niemieckim prawem magdeburskim i mogącej spełniać względem załogi zamku wielorakie funkcje usługowe. Akt formalnego ustanowienia miasta wydany został przez monarchę 19 IV 1346 r. w Brześciu Kujawskim, stolicy ówczesnego województwa kujawskiego. Zbyteczne podkreślać, że lokacja miasta pozostaje najważniejszym wydarzeniem w blisko tysiącletnich już dziejach Bydgoszczy.

Oprócz miasta i zamku (zniszczonego podczas zawieruchy szwedzkiego „potopu”), z osobą Kazimierza Wielkiego wiążą się także początki bydgoskiego powiatu, utworzonego w połowie XIV w. i zarządzanego przez królewskiego starostę. Jednostka ta obejmowała północno-zachodnie Kujawy, z Koronowem oraz Solcem Kujawskim, i bez większych zmian terytorialnych przetrwała do likwidacji powiatów w 1975 r. Wspomnieć należy ponadto, że Bydgoszcz stanowiła ulubioną rezydencję ukochanego wnuka naszego władcy, księcia słupskiego i dobrzyńskiego Kazimierza, popularnie zwanego Kaźkiem. Król usynowił Kaźka w 1369 r., marząc o przyszłym panowaniu wnuka w całej Polsce. Na marzeniach się skończyło, albowiem młody książę zmarł na bydgoskim zamku w 1377 r., a pogrzebano go w świątyni opactwa cystersów w pobliskim Koronowie.

Żaden władca, nawet pruski Fryderyk II Wielki, nie uczynił tyle dla

¹ Szerzej piszę na ten temat w artykule *Bydgoski pomnik króla Kazimierza Wielkiego. Władca, potomni, idea, dzieło*, „Materiały do Dziejów Kultury i Sztuki Bydgoszczy i Regionu”, z. 13, 2008, s. 119–133.

naszego miasta, co roztropany syn walecznego Łokietka. Aliści długo nie chciano bądź nie umiano tego docenić, toteż przez kilkadziesiąt lat osobę króla upamiętniał jedynie park jego imienia, usytuowany na zapleczu Urzędu Wojewódzkiego. Znaczące zmiany zaszły na przełomie XX i XXI stulecia, albowiem od 1997 r. wielki monarcha patronuje IV Liceum Ogólnokształcącemu, a od 2000 r. – Akademii Bydgoskiej, podniesionej pięć lat później do godności Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Od 2001 r. ma on również „własną” ulicę i nowo zbudowany most na Brdzie w rejonie osiedla Bartodzieje. W atmosferze tamtych lat pojawiła się też i z wolna okrzepła idea wzniesienia spiżowego monumentu.

Jak wszystko, tak i Społeczny Komitet Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy zrodził się z pomysłu niewielkiej grupy zapaleńców, współtworzących w większości krąg działaczy miejscowego oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Rzec zainicjował Wojciech Sobolewski, który w kwietniu 1995 r. za pośrednictwem mediów zwrócił się do bydgoszczan z apelem o postawienie takiego monumentu. Sam Komitet zawiązano siedem miesięcy później, 30 listopada, na zebraniu Koła Przewodników PTTK. Grono założycieli liczyło sześć osób, lecz rychło dołączyły do nich następne.

Ułożono statut, po czym w kwietniu 1996 r. zwrócono się do Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy z prośbą o formalną rejestrację stowarzyszenia. Społeczny Komitet zarejestrowano 18 VI 1996 r., a 13 września odbyło się jego pierwsze posiedzenie. Wyłoniono wówczas sześcioposobowy zarząd Komitetu (przewodniczący, jego zastępca, sekretarz, skarbnik, obarczony zarazem obowiązkami księgowego, dwoje członków) oraz trzyosobową komisję rewizyjną. Przewodniczącym został Wojciech Sobolewski. Od początku zastanawiano się, skąd zdobyć pieniądze na realizację zamierzenia i gdzie usytuować pomnik. Szukano sponsorów, apelowano do sumień, mówiono i proszono. Niewiele z tamtych działań wynikało, bo pieniędzy nie pozyskano, bez nich zaś niczego wielkiego nie sposób przecież zrobić.

Po kilku latach bezowocnych starań zwrócono się o pomoc do Rady Miasta Bydgoszczy. Na początku września 2000 r. radni poparli inicjatywę budowy pomnika. Niebawem, 26 września, odbyło się walne zebranie Społecznego Komitetu, połączone z przyjęciem w jego szeregi kilkudziesięciu nowych członków². Na czele wybranych wtedy nowych

² Członkowie Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy z lat 1995–2006 (w nawiasach określono funkcję oraz czas jej sprawowania w wybieralnych władzach Komitetu w trzech kolejnych kadencjach z lat

władz stowarzyszenia stanęła przewodnicząca Rady Miasta, Felicja Gwincińska.

Odtąd wszystko nabrało rozmachu. Już 25 X 2000 r. pozyskano patronat Rady Miasta nad budową pomnika Kazimierza Wielkiego, natomiast 27 VI 2001 r. rada ta podjęła uchwałę o realizacji zamierzonego dzieła. Wykonanie uchwały zlecono przewodniczącej Rady Miasta i zarazem przewodniczącej Komitetu, Felicji Gwincińskiej, która stała się prawdziwym „duchem przewodnim” wszelkich działań w tym zakresie. Słowem, bez niej ani rusz!

Uchwała stanowiła podstawę do ogłoszenia jednoetapowego konkursu na projekt monumentu. Celem konkursu było wyłonienie autora lub zespołu autorów, którym w trybie bezprzetargowym – zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych – planowano zlecić wykonanie samego pomnika, z cokółem i tablicą pamiątkową, tudzież aranżację jego otoczenia. Regulamin konkursu opracowali dwaj rzeźbiarze: Aleksander Dętko i Michał Kubiak. Z kolei treść tablicy pamiątkowej ułożył historyk, Jacek Maciejewski: KAZIMIERZ / III / WIELKI / KRÓL POLSKI /

1996–2000, 2000–2003, 2003–2006): Andrzej Adamski (członek zarządu, 2000–2001), Franciszek Adamski, Aniela Banach, Stefania Bazali, Zygmunt Bazali, Bogumił Bąk (członek komisji rewizyjnej, 2003–2006), Andrzej Bogucki (członek komisji rewizyjnej, 1996–2000 i 2003–2006), Zbigniew Borek (członek zarządu, 1996–2000), Jacek Bukowski (przewodniczący komisji rewizyjnej, 2000–2003), Łukasz Chmielewski, Grażyna Ciemniak, Aleksander Dętko, Bożena, Dorszewska, Ireneusz Frelichowski, Grzegorz Gaca (członek zarządu, 2001–2003), Paweł Bogdan Gąsiorowski, Ryszard Gniatkiewicz, Marian Grochowski, Felicja Gwincińska (przewodnicząca, 2000–2006), Jarosław Janczewski (wiceprzewodniczący, 1996–2000; sekretarz, 2003–2006), Maciej Jasiński (członek komisji rewizyjnej, 2000–2003), Jacek Jercha, Kamil Kaczmarek, Grażyna Eugenia Kasprzak, Ryszard Kirsznik, Paulina Klimek, Tadeusz Kołakowski, Stanisław Kozanecki, Elżbieta Kromplewska, Wiesław Krużyński, Halina Krzemkowska, Włodzimierz Krzemkowski, Elżbieta Krzyżanowska (członkini zarządu, 2000–2003), Marcin Kwiatkowski, Zofia Lenckowska, Lech Lewandowski, Kazimierz Ludwicki (przewodniczący komisji rewizyjnej, 1996–2000 i 2003–2006), Ewa Łapińska, Lech Łbik, Leszek Łęgowski, Janusz Machaj (członek zarządu, 1996–2000), Jacek Maciejewski (członek zarządu, 2003–2006), Sebastian Malinowski (sekretarz, 2000–2003; członek zarządu, 2003–2006), Władysław Mastaj, Harald Matuszewski, Bronisław Pastuszewski, Stefan Pastuszewski, Roman Pielak, Monika Anna Polasik, Zdzisław Praca (sekretarz, 1996–2000), Henryk Pulchny (członek komisji rewizyjnej, 2000–2006), Marek Romaniuk, Wojciech Sobolewski (przewodniczący, 1996–2000; wiceprzewodniczący, 2000–2006), Ewa Stelmachowska, Renata Tomczak (członkini komisji rewizyjnej, 1996–2000), Ewa Waszak, Czesław Wiszniewski, Zofia Wnuk (księgowa i skarbnik, 1996–2006), Wiesław Andrzej Woźniak (członek komisji rewizyjnej, 2000–2003), Sabina Zawadzka-Każmierczak, Włodzimierz Zieliński, Lidia Żabińska, Alojzy Żmudziński. Członek honorowy: Andrzej Szwalbe.

1333–1370 / ZAŁOŻYCIEL / MIASTA BYDGOSZCZY / 19 IV 1346. Poniżej cytuję z czternastowiecznej *Kroniki katedralnej krakowskiej*: „Królewską uwieńczył koroną, rządził powierzonym sobie przez Boga królestwem i narodem dzielnie i z pożytkiem”.

Ogólnopolski konkurs ogłoszono na łamach prasy 16 VIII 2001 r. Odpowiednie informacje rozestano równocześnie do poszczególnych oddziałów terenowych Związku Artystów Rzeźbiarzy oraz Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej. Projekty w postaci modeli należało złożyć do dnia 1 marca 2002 r. Ustalono następujące nagrody: I – 20000 złotych, II – 12000, III – 8000, wyróżnienie – 5000. W konkursie mogły uczestniczyć osoby fizyczne, prawne i zespoły autorskie. Przed autorem rzeźby postawiono wymóg legitymowania się co najmniej średnim wykształceniem plastycznym, natomiast autor projektu zagospodarowania terenu wokół pomnika musiał posiadać odpowiednie uprawnienia budowlane. Artystom nie narzucono z góry ani formy, ani rozmiarów, ani rodzaju materiału, z jakiego miał być wykonany monument.

Odzew był niemały, gdyż na konkurs nadeszło łącznie 32 modele Kazimierzowego pomnika, będące owocem pracy trzydziestu dziewięciu twórców. 14 III 2002 r. w gmachu Muzeum Okręgowego imienia Leona Wyczółkowskiego przy ulicy Gdańskiej 4 odbyło się posiedzenie sądu konkursowego, któremu przewodniczył artysta rzeźbiarz Sławoj Ostrowski, profesor gdańskiej Akademii Sztuk Pięknych. Oprócz niego do udziału w tymże sądzie Społeczny Komitet zaprosił jeszcze szesnastu innych jurorów³. Niemal jednomyślną ich decyzją pierwszą nagrodę otrzymał artysta rzeźbiarz, doktor sztuk plastycznych Mariusz Białecki z Gdańska, współpracujący z architektem Maciejem Światałą z Bydgoszczy. Drugą nagrodą uhonorowano artystę rzeźbiarza Jana Tutaję z Krakowa. Trzecią nagrodę przyznano artyście rzeźbiarzowi Tomaszowi Łukaszczykowi z Kielc. Wyróżnienie zaś trafiło do rąk pary toruńskich ar-

³ W porządku alfabetycznym byli nimi: Andrzej Adamski, radny, członek Komitetu; Joanna Bebarska, artysta rzeźbiarz; Jerzy Buczkowski, artysta rzeźbiarz (z Solca Kujawskiego); Sambor Gawiński, miejski konserwator zabytków; Felicja Gwincińska, przewodnicząca Rady Miasta, przewodnicząca Komitetu; Roman Jasiakiewicz, prezydent Bydgoszczy; Elżbieta Krzyżanowska, wiceprezydent Bydgoszczy, członkini zarządu Komitetu; Michał Kubiak, artysta rzeźbiarz; Lech Łbik, historyk, członek Komitetu, przedstawiciel Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy; doktor Jacek Maciejewski, historyk, członek Komitetu; profesor Zdzisław Pidek, artysta rzeźbiarz (z Gdańska); Anna Rembowicz, dyrektor Miejskiej Pracowni Urbanistycznej; Andrzej Ryczek, architekt; profesor Stanisław Słonina, artysta rzeźbiarz (z Warszawy); Jerzy Winięcki, architekt miejski; profesor Gustaw Zemła, artysta rzeźbiarz (z Warszawy).

tystów rzeźbiarzy, Małgorzaty i Zbigniewa Mikielwiczów, tudzież związanego z nimi zespołu architektów w składzie: Przemysław Dudziak, Magdalena Ruczkowska, Justyna Goździewicz. Pokonkursowa wystawa rzeźbiarskich projektów pomnika króla Kazimierza odbyła się w dniach 13–24 V 2002 r. w bydgoskim Muzeum Okręgowym.

Teraz wszystko zawisło od inwencji rzeźbiarza, okazałych środków finansowych, potrzebnych do ostatecznej realizacji dzieła (w sumie około miliona złotych) oraz klimatów polityczno-decyzyjnych, określonych postawą nowych, samorządowych władz miejskich, wybranych jesienią 2002 r.

W trybie pilnym gromadzono pieniądze. Pozyskiwano je z różnych źródeł, w tym z dotacji Urzędu Miasta Bydgoszczy, darów bydgoskich firm, prywatnych osób i społecznych instytucji. Sprzedawano również koszulki, z mapą Kujaw oraz Matejkowskim portretem króla (największy wkład do projektu tychże koszulek wniósł historyk i animator kultury, Sebastian Malinowski), tudzież drukowane „cegiełki” o nominale 10, 20, 50 i 100 złotych, zaprojektowane przez bydgoskiego plastyka, Włodzimierza Krzemkowskiego.

Mariusz Białecki spisał się dzielnie. W latach 2002–2003 w swej pracowni w Rodowie koło Prabut wykonał gipsowy model pomnika w skali 1:1 (maksymalne wymiary: długość – 3,25; szerokość – 1,60; wysokość – 4,25 metra), choć drobne poprawki i uzupełnienia nanosił nań do 2005 r. Odlew w brązie techniką „na wosk tracony” podjęła się poznańska Pracownia Rzeźby i Odlewania Brązu „Art-Product”, należąca do artysty rzeźbiarza Roberta Sobocińskiego, a korzystająca z odlewni w Szymanowie koło Śremu, prowadzonej przez Piotra Garstkę i Piotra Szyma. Osobno sporządzono dwudziestotonowy, sześcienny cokół kamienny (odpowiednie wymiary: 2,60 × 1,20 × 2,10 metra), ozdobiony u dołu gotyckimi arkadkami. Z czerwonego granitu szwedzkiego wykonała go firma kamieniarska „Euro-Granit” z kujawskiego Gniewkowa, stanowiąca własność Ryszarda Zamożniaka.

Tymczasem rozpoczęły się targi w sprawie posadowienia pomnika, które co najmniej o rok odwlekły odlanie i odsłonięcie monumentu. Wedle pierwotnego postanowienia rzeźba miała stanąć na placu Teatralnym, jednakże Miejska Pracownia Urbanistyczna wykluczyła taką możliwość, typując w zamian inne miejsca. Najbogatsza oferta miejsc zastępczych, przedstawiona w 2005 r., obejmowała Rybi Rynek, skwer przy ulicy Mostowej, ulicę Grodzką, Wyspę Młyńską, Wyspę Świętej Barbary, Nowy Rynek, plac Kościeleckich, ulicę Marszałka Focha, Park

imienia Kazimierza Wielkiego, Aleje Mickiewicza, plac Weysenhoffa, wreszcie skwer na obrzeżu Starego Miasta, w strefie dawnych miejskich murów obronnych, ograniczony ulicami Wały Jagiellońskie, Pod Blankami, Trybunalską i Przesmyk. Na walnym zebraniu członków Społecznego Komitetu w dniu 10 stycznia 2006 roku optowano za rozwiązaniem kompromisowym, akceptując ostatecznie z wymienionych propozycji lokalizacyjnych władz miejskich.

Zgoda uitorowała drogę do szczęśliwego finału, przeto 10 lipca wmurowano uroczyste akt erekcyjny monumentu. Z kolei 26 września przeszło trzytonową i ponad czterometrową rzeźbę przewieziono z odlewni w Szymanowie do Bydgoszczy, nazajutrz zaś – w asyście setek zgromadzonych gapiów – ustawiono ją na podmurowanym uprzednio cokole. Miesiąc później, w czwartkowy wieczór 26 X 2006 r., pomnik został oficjalnie odsłonięty przez Felicję Gwincińską i prezydenta Bydgoszczy, Konstantego Dombrowicza. Ceremonii odsłonięcia, uświetnionej występem Chóru Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego oraz pokazem sztucznych ogni, towarzyszyły zabawy rycerskie, uwieńczone turniejem o symboliczny miecz Kazimierza Wielkiego, jakie przygotowała Bydgoska Szkoła Fechtunku Rycerskiego „Maximus”.

Wielką fetę pod pomnikiem poprzedziła uroczysta sesja rady miejskiej, podczas której bydgoscy włodarze wraz z zaproszonymi gośćmi wysłuchali w ratuszu dwóch okolicznościowych referatów, poświęconych dziejom budowy królewskiego pomnika oraz dokonaniom króla Kazimierza w sferze polityki zagranicznej i wewnętrznej (wygłosili je kolejno Lech Łbik i profesor Jerzy Wyrozumski z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie). Wtedy też, w obecności uczestników sesji, zarząd Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego oficjalnym aktem prawnym przekazał wystawiony obiekt na własność miasta Bydgoszczy. W tym momencie misja osób, skupionych w rzeczonym Komitecie, szczęśliwie dobiegła końca, chociaż skutek zawitości statutowo-proceduralnych żywot owego stowarzyszenia przeciągnął się pod względem formalnym do 29 XI 2007 r. Wcześniej (w lutym 2007 r.), niejako na zakończenie działalności, kilku najaktywniejszych członków Komitetu i kilkudziesięciu najhojniejszych fundatorów monumentu uhonorowano granitową tablicą pamiątkową, zawieszoną we wnętrzu bydgoskiego ratusza.

Pozostał pomnik, który od chwili wystawienia stanowi jedną z czołowych atrakcji naszego miasta. Jeździec tworzy z koniem swoistą jedność, przy czym siedzący w siodle monarcha zwraca się w lewo, a idący

stępa rumak – w prawo. Król, którego brodate oblicze wzorowane jest na słynnym portrecie Jana Matejki, ma koronę z pięcioma heraldycznymi liliami. W prawej ręce trzyma berło, zakończone gałką i sześcioma zwinętymi liliami, w lewej zaś – zrolowany przywilej lokacyjny miasta Bydgoszczy. Korona, berło, tudzież ostrogi z gwiazdzistym bodźcem odwzorowują grobowe insygnia królewskie Kazimierza Wielkiego, które w 1869 r. znaleziono w jego wawelskim sarkofagu. Władca, jak na możnego rycerza przystało, od stóp po szyję osłonięty jest pełną zbroją płytową. Za całe uzbrojenie zaczępnę służy mu krótki, przytroczony do pasa puginał (sztylet) w typie tak zwanej mizerykordii. Zbroję opina spięty guzikami kaftan. Z kolei ramiona i plecy monarchy okrywa obszerny płaszcz, zapinany na piersiach dwiema tarczowymi klamrami, które łączy szeroka taśma. Na klamrach widoczny emblemat piastowskiego orła w koronie. Motyw królewskiego orła powtarza się wielokrotnie na monarszym płaszczu oraz końskim kropierzu.

Obrzeżony lamówką kropierz pokrywa niemal całego rumaka. Fałdy tej ozdobnej kapy zebrane są na wysokości przednich kończyn końskich i zadu. Pośrodku znajduje się gładko wyprofilowany otwór na przestrzał, zwany przez twórcę rzeźby „bramą czasu”.

Dzieło przynależy do grupy majestatycznych pomników wielkich wodzów i władców, jakich od czasów starożytnego Cesarstwa Rzymskiego przedstawiano na grzbiecie wierzchowca. Wykracza wszakże poza dominujący w tego rodzaju rzeźbie wzorzec klasyczny, wprowadzając doń nowe rozwiązania formalne. Nowatorski walor monumentu wypuklił profesor Zdzisław Pidek z Wydziału Rzeźby gdańskiej Akademii Sztuk Pięknych w pisemnej ocenie pracy Mariusza Białeckiego: *Jako juror Ogólnopolskiego Konkursu na Pomnik Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, rozstrzygniętego w marcu 2002 r., będąc po wizycie w pracowni artysty i mając możliwość obejrzenia gipsowego modelu tego pomnika w skali 1:1, potwierdzam absolutną słuszność wyboru tego, a nie innego z nadesłanych na konkurs projektów. Główny element pomnika – postać króla Kazimierza Wielkiego na koniu, poprzez oryginalne, niespotykane w tego typu realizacjach użycie rzeźbiarskich środków ekspresji, powoduje, że mamy do czynienia z wybitnym dziełem sztuki w kategorii rzeźby pomnikowej. Niezwykłe poczucie formy, dbałość o detale, przekonywające wprowadzenie elementu kropierza, dynamika układu oraz umiejętność stopniowania napięć formalnych, tworzą pomnik o niezwykłej sile wyrazu. Zastosowanie draperii pozwala uzyskać całość wyzbytą z dosłowności i banału. Ten wyczuty przez artystę*

stopień wyabstrahowania jest niepowtarzalną wartością tej realizacji. Świadczy to o talencie rzeźbiarza oraz jego dojrzałości jako artysty.

Jasne jest, że na duży pomnik stać jedynie duże miasto. Opisany monument stanowi zatem wyraz hołdu złożonego pamięci króla nie tylko przez wiecznie wdzięcznych bydgoszczan, ale również wszystkich mieszkańców szeroko pojętego regionu kujawsko-pomorskiego, obejmującego także ziemię dobrzyńską oraz północno-wschodnią Wielkopolskę, z Pałukami i Krajną. Oprócz Bydgoszczy wielki monarcha założył tu inne miasta królewskie: południowokujawski Przedecz i (co wielce prawdopodobne) wschodniokujawski Kowal, a na mocy jego zezwoleń do rzędu miast podniesiono kilka wsi, należących do zamożnych klasztorów lub bogatych rycerzy. Mowa o Sępólnie Krajeńskim, Koronowie, Łabiszynie, Pałuki i Strzelnie. Listę miast uzupełniają zamki obronne, wymurowane na polecenie króla w Przedczu, nadgoplańskiej Kruszewicy (pozostała po nim słynna Mysia Wieża), krajeńskim Nakle nad Notecią oraz w dobrzyńskiej Złotorii, nadgranicznej wiosce w pobliżu krzyżackiego wówczas Torunia.

*Bydgoski Pomnik Kazimierza Wielkiego.
Widok od południowego wschodu.*

Fot. Lech Łbik

SZKOŁY NOSZĄCE IMIĘ KAZIMIERZA WIELKIEGO

Miejscowość	Rodzaj szkoły	Link
Będzin	Gimnazjum nr 4	www.gimn4.bedzin.pl/gimn4
Białystok	VIII Liceum Ogólnokształcące	www.8lo.bialystok.pl
Bochnia	I Liceum Ogólnokształcące	www.1lobochnia.nazwa.pl
Borzęcin Dolny	Publiczna Szkoła Podstawowa	www.borzecin_szkola.republika.pl
Brzozów	I Liceum Ogólnokształcące	www.lobrzoow.edupage.org
Busko Zdrój	Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących	www.sbusko.ovh.org
Bydgoszcz	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 4	www.4lo.bydgoszcz.pl
Czechowice - Dziedzice	Szkoła Podstawowa nr 7	
Częstochowa	Gimnazjum nr 18	www.gim18czest.scholaris.pl
Częstochowa	Szkoła Podstawowa nr 7	
Grybów	Szkoła Podstawowa	www.grybow.pl?id=28660&location=f&msg=1
Horyniec-Zdrój	Gimnazjum	www.gimnhr.prv.pl
Huta Stara	Szkoła Podstawowa	www.hutastarab.webpark.pl
Jarostaw	Zespół Szkół Budowlanych i Ogólnokształcących	www.budowlanka.az.pl
Jaworzno	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1	www.zsp1.jaworzno.edu.pl
Jaworzno	Gimnazjum nr 8	www.gim8.jaworzno.w.interia.pl
Kazimierz Dolny	Szkoła Podstawowa nr 1	www.sp1.kazimierzdolny.w.interia.pl
Kolo	Liceum Ogólnokształcące	www.lowkole.pl
Kowal	Zespół Szkół	www.zskowal.edu.pl
Kowal	Szkoła Podstawowa	www.spkowal.pl
Kraków	Gimnazjum nr 3	www.gim3krakow.republika.pl
Kruszwica	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	www.zspkruszwica.pl
Krzepice	Gimnazjum	www.gimnazjum.krzepice.pl
Kwieciszewo	Szkoła Podstawowa	www.kweciszewo.mogilno.pl/szkola_pod.htm
Lanckorona	Szkoła Podstawowa	

Lubień	Szkoła Podstawowa	www.splubien.lubien.pl
Lwów	Szkoła nr VIII	www.kresy.cc.pl/wow/index.html#ekran.php?title=61&lang=pl&katalog=stryjskie01&viewpage=1460
Łęczycza	Liceum Ogólnokształcące	www.loleczyca.edu.pl
Mińsk Mazowiecki	Zespół Szkół nr 1	www.zs1mm.home.pl
Mszanka	Szkoła Podstawowa	www.spmyszanka.luzna.iap.pl
Niepołomice	Szkoła Podstawowa	www.spniepolomice.fm.interia.pl
Olkusz	I Liceum Ogólnokształcące	www.lo-1.internetdsl.pl
Opoczno	Szkoła Podstawowa nr 2	
Osiek Jasielski	Gimnazjum Integracyjne	www.gimosiekjasielski.pl
Poznań	XIV Liceum Ogólnokształcące	www.cztarnastelo.i5.pl
Przedbórz	Szkoła Podstawowa	
Przemysł	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 3	www.sosw3.edu.pl
Pstrążna	Szkoła Podstawowa	
Pyzdry	Gimnazjum	www.pgpyzdry.webpark.pl
Rzeszów	Gimnazjum nr 6	www.gim6-rzeszow.pl
Sanok	Zespół Szkół nr 4	www.zs4.esanok.pl
Siedlce	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4	www.zspnr4.com.pl
Skawina	Szkoła Podstawowa nr 2	www.sp2skawina.neostrada.pl
Skibin	Publiczne Gimnazjum	www.bip.ugradziejow.pl/?k=89
Słomniki	Zespół Szkół Ogólnokształcących	www.zso.slomniki.pl
Szczecin	Zespół Szkół Budowlanych	www.zsb.szczecin.pl
Tymbark	Gimnazjum Samorządowe	www.gimtytm.c0.pl
Ujście Gorlickie	Szkoła Podstawowa	
Ujście Solne	Publiczna Szkoła Podstawowa	www.spusciesolne.ovh.org
Wałcz	Zespół Szkół nr 1	www.ateny.zwa.pl
Warszawa	XLIII Liceum Ogólnokształcące	www.lo43.edu.pl

Miejscowość	Rodzaj szkoły	Link
Wieliczka	Gimnazjum	www.gimnazjum.wieliczka.eu
Wieluń	Gimnazjum nr 1	www.gim1wiel.republika.pl
Włocławek	Zespół Szkół Budowlanych	www.zsb.wloclawek.pl
Wrzosa	Szkoła Podstawowa	www.pierwszelozdwola.ksiezyc.pl
Zduńska Wola	I Liceum Ogólnokształcące	
Zubrzyca Górna	Szkoła Podstawowa nr 3	

INSTYTUCJE NOSZĄCE IMIĘ KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO

Instytucja	Miejscowość	Link
Hufiec ZHP Ziemi Będzińskiej	Będzin	www.bedzin.zhp.pl/index.php
Hufiec ZHP	Koło	
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego	Bydgoszcz	www.ukw.edu.pl
Biblioteka Główna Uniwersytetu	Bydgoszcz	www.biblioteka.ukw.edu.pl
I Pomorska Brygada Logistyczna	Bydgoszcz	www.1blog.pow.mil.pl/articles.php?cat_id=2
Koło Wędkarskie (Osiedle „Potudnie”)	Włocławek	www.pzww.wwi.pl
Siódmy Narodowy Fundusz Inwestycyjny im. Kazimierza Wielkiego, Spółka Akcyjna	Warszawa	www.naparkiecie.pl/ftopic106.html
Zamek Kazimierzowski	Bobolice	www.zamekbobolice

ŻANAWCY KRÓLA

Po dwóch turach eliminacji, w dniu 20 IV 2009 r. na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego Bydgoszcz odbył się finał Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach.

W finale konkursu wystartowali:

- Emila Rutkowska – I LO im. Ziemi Kujawskiej we Włocławku
- Marta Kluszczyńska – III LO im. Samuela B. Lindego w Toruniu
- Mateusz Łangowski – Zespół Szkół Licealnych w Czersku
- Patryk Łąkowski – I LO im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu
- Marta Markowska – ZSO Towarzystwa Salezjańskiego w Bydgoszczu
- Mateusz Osowski – Zespół Szkół Licealnych w Czersku
- Julian Saremba – Zespół Szkół Rolniczych w Czachówkach
- Michał Landowski – III LO im. Św. Jadwigi Królowej w Tczewie
- Michał Zbutowicz – I LO im. Cypriana Kamila Norwida w Bydgoszczu
- Paweł Piątkowski – I LO im. Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Marcin Jaśtak – VII LO im. Janusza Kusocińskiego w Bydgoszczu
- Rafał Sławski – Zespół Szkół im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu

Cała dwunastka osiągnęła najlepsze wyniki na testach (w marcowych eliminacjach) w Bydgoszczu, Toruniu i Włocławku. W finale konkursu na uczestników tym razem czekał egzamin ustny. W komisji egzaminacyjnej zasiadali pracownicy naukowo-dydaktyczni Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych UKW: prof. Jacek Maciejewski, prof. Tomasz Nowakowski i dr Zbigniew Zyglewski.

Ostatecznie zwycięzcą drugiej edycji konkursu został Mateusz Osowski, który wygrał 1000 zł oraz nagrodę specjalną Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Drugie miejsce w finale zajął Julian Saremba, zaś trzecie (tak samo jak w zeszłym roku) Marta Kluszczyńska. Cała dwunastka finalistów otrzymała nagrody rzeczowe ufundowane przez Prezydenta Miasta Bydgoszczy, Wydawnictwo Naukowe PWN, Pearson Longman oraz Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Nagrodę Wojewody Kujawsko-Pomorskiego dla opiekuna zwycięskiego ucznia otrzymał pan Hieronim Kucharski, zaś nagrodę Prezydenta Miasta Bydgoszczy dla szkoły wygrał Zespół Szkół Licealnych w Czersku. Mateusz

Łangowski najlepszy pierwszoklasista w konkursie otrzymał natomiast nagrodę specjalną Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego.

Podczas uroczystości wręczenia nagród wykład na temat: „Najnowszych badań nad czarną legendą Kazimierza Wielkiego” wygłosił prof. Jacek Maciejewski. Rycerze ze Szkoły Fechtunku Historycznego Maximus zaprezentowali z kolei ubiory średniowieczne. Natomiast prof. Piotr Sutt, dr Benedykt Ody i mgr Beata Konkol wraz z Kołem Naukowym Studentów Muzyki UKW przygotowali koncert muzyki średniowiecznej.

Wśród gości, którzy zaszczylili swoją obecnością finał konkursu należy wymienić: Burmistrza Miasta Kowala – Eugeniusza Gołembiewskiego, Sekretarza Generalnego SMKKW – dr Zdzisława Zasadę, Kujawsko-Pomorską Wicekurator Oświaty – Ewę Ludwikowską oraz Rektora UKW - prof. Józefa Kubika. Warto przypomnieć, że patronat honorowy na konkurs objęła Minister Edukacji Narodowej.

Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach na pewno nie zakończyłby się takim organizacyjnym i medialnym sukcesem, gdyby nie Komitet Organizacyjny w składzie: doktorant Dariusz Chyła, dr Ewa Puls, studentka Aleksandra Kreft, student Kamil Janiszewski, student Damian Grzeczka oraz mgr Urszula Kulesza, z którymi to miałem przyjemność pracować przez cały rok akademicki jako przewodniczący. Podziękowania za pomoc w organizacji konkursu należą się również: prof. Jackowi Maciejewskiemu i dr Barbarze Tarnowskiej z Komitetu Naukowego, panu Patrykowi Derda z Print Terminal Konin oraz członkom Koła Naukowego Mediewistów UKW.

Laureaci konkursu z organizatorami i władzami Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Wykład prof. Jacka Maciejewskiego - przewodniczącego Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego

Laureat konkursu – Mateusz Osowski z rycerzami

Pokaz Szkoły Fechtunku Historycznego Maximus

Opiekunowie finalistów pod pomnikiem króla Kazimierza Wielkiego

Koncert prof. Piotra Sutta i dr Benedykta Ody

Fot. Komitet Organizacyjny

ZARYS DZIEJÓW GRODÓW KAZIMIERZOWSKICH

„Miasta kazimierzowskie” to pojęcie obejmujące miejscowości, na których rozwój miała wpływ polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego. Otrzymywały one za jego panowania prawa miejskie lub ich potwierdzenie i związane z nimi przywileje. Były miejscem inwestycji obronnych lub fundacji kościelnych. Różnie potoczyły się losy tych miast. Niektóre z nich, jak np. Bydgoszcz, Częstochowa czy leżący poza granicami Polski, na Ukrainie Lwów, stały się znaczącymi ośrodkami miejskimi, inne niestety zeszły do rzędu wsi. Dotyczy to także budowli powstałych za panowania Kazimierza Wielkiego, nie wszystkie dotrwały do naszych czasów. Na łamach kolejnych wydań niniejszego periodyku postaramy się ukazać krótki zarys dziejów poszczególnych miejscowości, uwzględniając rolę króla w ich rozwoju. Źródłem do opracowania tego materiału było wydawnictwo „Miasta polskie w tysiącleciu” oraz portale internetowe poszczególnych miejscowości.

Baranów Sandomierski

Miasto w województwie podkarpackim, powiecie tarnobrzeskim. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1135 r. Istniał już wtedy gród obronny zbudowany przez jeńców pomorskich na polecenie Bolesława Krzywoustego. O rozwoju decydowało korzystne położenie obok brodu na Wiśle, przez który prowadził gościniec królewski z północy na południe. W 1354 r. Kazimierz Wielki nadał osadzie prawo miejskie magdeburskie oraz przywilej na odbywanie jarmarku w Dzień Wszystkich Świętych. Miasto rozwijało się dzięki han-

dlowi zbożem, którym zajmowali się flisacy zorganizowani we własnym cechu. Rozwinęło się także rzemiosło, głównie sukiennictwo, kuśnierstwo i szewstwo. W XV w. Baranów Sandomierski należał do rodu Baranowskich. W 1569 r. właścicielem miasta został Rafał Leszczyński herbu Wieniawa, zwolennik kalwinizmu. Sto lat rządów Leszczyńskich w Baranowie określa się często „złotymi latami”. W latach 1591 – 1607 zbudowany został późnorenesansowy zamek według projektu włoskiego architekta i rzeźbiarza Santi Gucciego. Nazywa się go „Małym Wawelem” lub „perłą renesansu”. Od XVI w. do 1655 r. Baranów był jednym z głównych ośrodków kalwinizmu w Polsce. Zbudowany tu został zbór kalwiński, zamieniony w 1652 r. w kościół katolicki pw. św. Jana Chrzciciela. Leszczyńscy założyli też słynną drukarnię kalwińską. Od najazdu szwedzkiego w połowie XVII w. zaczyna się stopniowy upadek miasta. W XIX stuleciu Baranów Sandomierski znalazł się w zaborze austriackim. Stał się miejscowością przygraniczną, tym samym utracił zaplecze gospodarcze i handlowe. Do upadku przyczyniały się częste pożary i powodzie. W 1896 r. utracił prawa miejskie, które odzyskał dopiero w 1934 r. W okresie międzywojennym pełnił rolę ośrodka rzemieślniczo-usługowego. Rozwój nastąpił w latach 60. XX w., po odkryciu złóż siarki w rejonie Tarnobrzegu. Zamek został odbudowany i utworzono w nim muzeum.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 339–340; www.pl.wikipedia.org/wiki/Baranów_Sandomierski-48k; www.baranowsandomierski.pl/

Będzin

Miasto powiatowe w województwie śląskim, nad Czarną Przemszą. Początki osadnictwa w tym rejonie sięgają bardzo dawnych czasów. Prawdopodobnie już w IX w. na miejscu obecnego zamku istniała drewniana strażnica, która strzegła przeprawy przez rzekę na szlaku handlowym wschód-zachód. Najstarsza wzmianka pisana o wsi Będzin pochodzi z 1301 r. Jako miasto na prawie polskim Będzin istniał już w 1349 r. Kazimierz Wielki na miejscu dawnego grodu wznosił murowany zamek, a osadę targową podniósł do

rangi miasta na prawie magdeburskim (5 VIII 1358 r.). W 1363 r. miasto otoczono murami obronnymi, które przetrwały częściowo do 1830 r. Największy rozkwit miasta przypada na czasy jagiellońskie (XVI w.), dzięki licznym przywilejom (np. prawo składu soli z 1484 r.). W 1589 r. na zamku toczyły się rozmowy polsko-austriackie, w wyniku których Maksymilian Habsburg zrzekł się pretensji do tronu polskiego. Najazd szwedzki w 1655 r. spowodował zniszczenie miasta, które zaczęło chylić się ku upadkowi. Po III rozbiorze Polski Będzin na krótko znalazł się w zaborze pruskim, w 1807 r. w Księstwie Warszawskim, a od 1815 r. w zaborze rosyjskim. XIX w. to okres szybkiego rozwoju miasta. Wpływ na to miało odkrycie złóż węgla w niedalekiej Dąbrowie. Powstają kopalnie węgla, huty cynku, zakłady przemysłu metalowego, spożywcze. W 1859 r. miasto uzyskało połączenie z koleją warszawsko-wiedeńską. Rozwija się rzemiosło i handel, wzrasta liczba ludności, zwiększa się obszar miasta. Zaznaczył się duży przyrwyw ludności żydowskiej, która w II połowie XIX w. stanowiła 80% mieszkańców. Będzin szybko rozwijał się także w okresie międzywojennym i po II wojnie światowej. W 1956 r. odrestaurowano zamek Kazimierza Wielkiego, w którym mieści się Muzeum Ziemi Będzińskiej. Odbudowano także fragmenty murów obronnych.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 418–419; www.pl.wikipedia.org/wiki/Będzin-183k

Biecz

Miasto w województwie małopolskim, powiecie gorlickim nad rzeką Rabą. Pierwsza wzmianka pisana o Bieczu znajduje się w Kronice Thietmara z XI w. W dokumencie z 1243 r. wspomniany jest kasztelan biecki komes Mikołaj. Urzędował on na zamku wybudowanym na jednym ze wzgórz niedaleko centrum miasta w XIII w. Prawo miejskie magdeburskie nadał osadzie Bolesław Wstydlivy w roku 1257. Około 1294 r. Biecz przekazany został kapitulie krakowskiej, jednak w 1311 r. ponownie stał się własnością królewską. Kazimierz Wielki w 1363 r. potwierdził prawa miejskie, zwolnił mieszczan od opłat handlowych i zezwolił na odbywanie raz w roku jarmarku. Pozwolił także zbudować wagę, postrzygalnię i piwnice na wino. Na przełomie XIII–XIV w.

Biecz został otoczony murami obronnymi z 16 basztami. W mieście znajdowały się trzy zamki i dwór jako rezydencje królewskie. Niestety zamki nie przetrwały do naszych czasów. W 1395 r. z fundacji królowej Jadwigi powstał tu najlepiej wyposażony szpital w kraju, dający schronienie starcom, sierotom i bezdomnym. Król Aleksander w 1505 r. wprowadził przymus drożny, dzięki czemu przez Biecz przewożono duże ilości towarów z Węgier i ze Śląska. Handlowano winem węgierskim, sukmem, wełną, zbożem. Rozwijało się także rzemiosło, było tu ok. 30 branż rzemieślniczych. Obok Krakowa i Nowego Sącza był Biecz siedzibą sądu wyższego prawa magdeburskiego. Posiadał także prawo miecza (kara śmierci i tortury). Kat biecki obsługiwał też inne miasta. Kres świetności miasta przyniósł XVII w. Duże straty poniósł Biecz w czasie najazdu szwedzkiego. Poza tym był często nawiedzany przez pożary i zarazy, które dziesiątkowały ludność. W XIX w. miasto znalazło się w zaborze austriackim. Wówczas to Biecz został sprzedany przez Habsburgów rodzinie Siemieńskich. Pod koniec XIX w. nastąpiło ożywienie gospodarcze w związku z odkryciem złóż ropy i powstaniem przemysłu petrochemicznego. Biecz ma zachowany średniowieczny układ urbanistyczny, mury obronne z trzema basztami, ratusz z wieżą wys. 58 m, późnogotycki kościół Bożego Ciała z XV w., szpital św. Ducha z XIV w.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 340–342, www.pl.wikipedia.org/wiki/Biecz-208k

Bochnia

Miasto powiatowe w województwie małopolskim nad rzeką Rabą. Jedno z najstarszych miast Małopolski. Pierwsza wzmianka o soli bocheńskiej, którą otrzymywano ze słonych źródeł pochodzi z 1198 r. (potwierdzenie darowania soli przez rycerza Mikora Gryfita klasztorowi Bozogrobców w Miechowie). Odkrycie złóż soli kamiennej nastąpiło w 1248 r. Pięć lat później (27 II 1253 r.). Bolesław Wstydlivy nadał Bochni prawo miejskie magdeburskie. Według podania, w tym samym roku księżna Kinga, żona Bolesława Wstydliviego, miała ufundować kościół parafialny. Z Bochnią wiąże się legenda o pierścieniu św. Kingi. Do rozwoju miasta przyczynił się bardzo Kazimierz Wielki. Za jego pa-

nowania wytyczono rynek i pobudowano nieistniejący obecnie ratusz. Powstały mury obronne z basztami i czterema bramami. W 1357 r. król ufundował i wyposażył szpital-przysiężnik dla górników-inwalidów. Ten obiekt istniał nieprzerwanie do czasów międzywojennych. Władysław Łokietek w 1321 r. i Kazimierz Wielki w 1337 r. wydali przywileje zwalniające mieszczan bocheńskich z opłat celnych na terenie całego państwa. Handlowano głównie solą, a także sukrem, korzeniami wschodnimi i winem węgierskim. Rozwijało się również rzemiosło. W XVI w. w Bochni istniały cechy: kowali, szewców, piekarzy, tkaczy, rzeźników, powroźników, bednarzy i krawców. Od połowy XVII w. zaczyna się powolny upadek miasta. Przyczyną były spustoszenia dokonane przez wojska szwedzkie i wojska księcia Siedmiogrodu Jerzego Rakoczego oraz Kozaków, a także pożary, powodzie i zarazy. W 1772 r. Bochnia dostała się pod panowanie austriackie. Zaborcy rozebrali ratusz i mury obronne. W 1783 r. powstał cyrkuł bocheński, a następnie w 1867 r. powiat bocheński. W latach 1822–1826 Bochnia była przejściowo siedzibą biskupstwa tyńckiego i seminarium duchownego. Do rozwoju miasta przyczyniła się budowa linii kolejowej Kraków-Dębica w 1856 r. Na rynku w Bochni stoi pomnik Kazimierza Wielkiego autorstwa Walerego Gadomskiego odsłonięty w 1871 r. Na uwagę zasługuje bazylika pw. św. Mikołaja z XV w.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 632–633; www.pl.wikipedia.org/wiki/Bochnia – 91 k

Bodzentyn

Miasto w województwie świętokrzyskim, powiecie kieleckim. Bodzentyn powstał na gruntach wsi Tarczek, która na przełomie XII i XIII w. była ośrodkiem posiadłości biskupich. W 1355 r. biskup krakowski Bodzanta otrzymał od Kazimierza Wielkiego przywilej na założenie miasta na prawie magdeburskim. Bodzentyn stał się ośrodkiem klucza majątkowego. W 1365 r. biskup Florian z Mokrska wybudował zamek i otoczył miasto murami obronnymi. Biskup Jan Radlica ufundował w 1380 r. kościół pw. Św. Krzyża. W 1412 r. bp Piotr Wysz powiększył obszar miasta i nadał mieszczanom szereg przywilejów. Otrzymali oni prawo wyrębu drzewa i wypasu bydła, wyłączność

handlu solą i mięsem oraz monopol na wyrób trunków w promieniu 1 mili. Ustanowił targi i dał przywilej na dwa jarmarki. W 1413 r. Władysław Jagiełło potwierdził prawo magdeburskie. Biskup Zbigniew Oleśnicki ufundował w 1450 r. gotycką kolegiatę. Przywileje królewskie z 1468 i 1698 r. zwiększyły liczbę jarmarków do sześciu. W drugiej połowie XVI w. włoski architekt Jan Balcer przebudował zamek w pałacową rezydencję. W mieście wytyczono drugi rynek i pobudowano ratusz z wysoką wieżą. Mieścił się w nim sąd biskupi. Na przełomie XVIII i XIX w. Bodzentyn stał się lokalnym ośrodkiem przemysłowym. Powstały kuźnice, fabryki luster i porcelany oraz cegielnie. W 1797 r. miasto przeszło na własność rządu. Rozebrany został ratusz i część murów z Bramą Opatowską. W ruinę popadł też zamek, który był rozbierany przez okoliczną ludność. Prawie połowa mieszkańców miasta zajmowała się rolnictwem. W 1870 r. Bodzentyn stracił prawa miejskie, stając się osadą. Odzyskał je w 1994 r.

handlu solą i mięsem oraz monopol na wyrób trunków w promieniu 1 mili. Ustanowił targi i dał przywilej na dwa jarmarki. W 1413 r. Władysław Jagiełło potwierdził prawo magdeburskie. Biskup Zbigniew Oleśnicki ufundował w 1450 r. gotycką kolegiatę. Przywileje królewskie z 1468 i 1698 r. zwiększyły liczbę jarmarków do sześciu. W drugiej połowie XVI w. włoski architekt Jan Balcer przebudował zamek w pałacową rezydencję. W mieście wytyczono drugi rynek i pobudowano ratusz z wysoką wieżą. Mieścił się w nim sąd biskupi. Na przełomie XVIII i XIX w. Bodzentyn stał się lokalnym ośrodkiem przemysłowym. Powstały kuźnice, fabryki luster i porcelany oraz cegielnie. W 1797 r. miasto przeszło na własność rządu. Rozebrany został ratusz i część murów z Bramą Opatowską. W ruinę popadł też zamek, który był rozbierany przez okoliczną ludność. Prawie połowa mieszkańców miasta zajmowała się rolnictwem. W 1870 r. Bodzentyn stracił prawa miejskie, stając się osadą. Odzyskał je w 1994 r.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 499–500; www.pl.wikipedia.org/wiki/Bodzentyn-82k

Bolesławiec

Wieś w województwie łódzkim, powiecie wierszowskim nad Prosną. Dawniej miasto. Początki miejscowości sięgają XIII w. Książę kaliski Bolesław Pobożny 6 XII 1266 r. wydał dokument lokacyjny zakładający miasto o nazwie Bolesławiec. Dwa lata później pobudował w tym miejscu gród obronny. Krzyżowały się tutaj szlaki handlowe z Kujaw na Morawy i z Rusi na Śląsk, dlatego umiejscowiono tu komorę celną. Po 1281 r. Bolesławiec znalazł pod panowaniem

Piastów śląskich, jednak za Władysława Łokietka wrócił w granice Królestwa Polskiego. Kazimierz Wielki w latach 1333–1335 na miejscu dawnego grodu zbudował murowany zamek z cegły. Posiadał on bramę, mury obwodowe i dwa drewniane budynki na dziedzińcu. W 1370 r. Ludwik Węgierski oddał w zastaw księciu Władysławowi Opolczykowi Bolesławiec wraz z ziemią wieluńską i ostrzeszowską. Książę ten podwyższył mury obwodowe zamku, a na dziedzińcu wzniósł wysoką na 22 m wolno stojącą wieżę obronną. Miasto z zamkiem wróciło ponownie w granice Królestwa Polskiego po dziesięciolet-

nim oblężeniu go przez wojska Władysława Jagiełły (1391–1401). Od XVI w. Bolesławiec był siedzibą starostwa niegrodowego. Za Zygmunta III Wazy budynki zamkowe otynkowano nadając im charakter rezydencji. W czasie potopu szwedzkiego polscy obrońcy sami wysadzili zamek i podpalili miasto. Po odbudowie, na początku XVIII w. zniszczeń dokonały wojska szwedzkie, saskie i polskie. W 1815 r. Prosna stała się rzeką graniczną i część ziem mieszczan znalazła się w zaborze pruskim. Nastąpiło zubożenie miasta. W 1870 r. Bolesławiec utracił prawa miejskie. Z dawnego zamku pozostała jedynie wysoka wieża i fragment murów.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 36–37; www.boleslawiec.net.pl/-3k

Brzeziny

Miasto powiatowe w województwie łódzkim. Źródła wykazują, że już w 1139 r. w Brzezinach istniała parafia rzymsko-katolicka, co może świadczyć, że osada była tu już na przełomie XI–XII w. Przed 1327 r. Władysław Łokietek podarował Brzeziny Bożywojowi, wojewodzie łęczyckiemu. Prawdopodobnie wówczas osada otrzymała prawa miejskie. Dokument Władysława Siemowitowicza, księcia dobrzyńskiego i łęczyckiego, z 1332 r. potwierdza miejski charakter osady. Znajdowała się tu wtedy siedziba kasztelanii. W 1339 r. Brzeziny z powrotem stały się własnością królewską. Kazimierz Wielki w 1364 r. potwierdził przywilej lokacyjny nadany miastu. Od 1462 r. do końca XVIII w. Brzeziny były własnością szlacheckiej rodziny Lasockich, a od 1792 r. rodziny Ogińskich. Miasto było ośrodkiem powiatu sądowego (od 1386 r.). Mieszczanie zajmowali się głównie sukiennictwem. W XVI w. istniało tu ok. 300 warsztatów tkackich. Brzeziny były znane także jako ważny ośrodek piwowarski. W połowie XVI w. proboszczem w miejscowej farze był Andrzej Frycz Modrzewski. W mieście istniała szkoła protestancka, rozwinął się także ruch ariański. W XIX w. Brzeziny stały się ważnym ośrodkiem produkcji odzieżowej i największym w Królestwie Polskim ośrodkiem chałupnictwa krawieckiego. Jeszcze w 1937 r. było w mieście 649 zakładów krawieckich. Także po II wojnie światowej Brzeziny były ważnym ośrodkiem przemysłu odzieżowego. Do zabytków zalicza się

obiekty sakralne, m.in. kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z XIV w. i klasztor reformatów z XVII w.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 38–39; www.pl.wikipedia.org/wiki/Brzeziny-69k; www.brzeziny.pl/-25.k

Brzeźnica

Wieś w województwie łódzkim, powiecie pajęczańskim. Dawniej miasto. W 1265 r. książę Leszek Czarny zezwolił Marcinowi i Przybysławowi na wykarczowanie 42 łanów lasu brzożowego i założenie osady o nazwie Brzeźnica. Nadał jej prawo miejskie średnie, a osadnikom 13 lat wolnizny. Wydzielił też 2 łany dla kościoła. W 1287 r. Leszek Czarny przeniósł miasto na nowe miejsce, gdzie były dogodniejsze warunki do obrony. Odtąd istniało miasto Nowa Brzeźnica zwane Brzeźnicą i wieś Stara Brzeźnica. Kazimierz Wielki rozpoczął w II połowie XIV w. budowę zamku w Brzeźnicy, która jednak nigdy nie została ukończona. Być może prace przerwała śmierć króla. Prawdopodobnie usypano jedynie kopiec i otoczono go fosą. Pierwsza wiadomość o zamku w Nowej Brzeźnicy pojawia się w 1535 r. Lustracja z 1564–1565 r. odnotowuje istnienie drewnianego dworu na kopcu. Był on siedzibą starosty niegrodowego. Mieszkańcy Brzeźnicy zajmowali się handlem – korzystali z dużej ilości zwolnień celnych. Odbываły się tu 4 jarmarki w roku. W XVII w. miasto nawiedzały epidemie i kłęski głodu. Dużych zniszczeń dokonali Szwedzi w czasie potopu. W XVIII w. dwa wielkie pożary zniszczyły większość domów. W 1717 r. miasto wraz z starostwem przeszła na własność klasztoru paulinów w Częstochowie. Brzeźnica Nowa utraciła prawa miejskie w 1870 r. W 1415 r. urodził się w Brzeźnicy historyk i kronikarz Jan Długosz.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 39, www.powiatpajeczno.pl/-153k; www.zamkilodzkiepl/pliki/brzeznic.htm-11k

Brzozów

Miasto powiatowe w województwie podkarpackim nad rzeką Stobnicą. Początki Brzozowa przypadają na XIV w. Dnia 2 X 1359 r. Kazimierz Wielki wydał przywilej lokacyjny zezwalający Stefanowi, synowi Wojosta z Sobniowa k. Jasła na założenie na prawie magdeburskim wsi w lesie zwanym Brzozowa nad rzeką Stobnicą. Wieś lokowana na obszarze 50 łanów frankońskich otrzymała 20 lat wolnizny. W dniu 2 IV 1384 r. królowa węgierska Maria przekazała dotychczasową królewską przysiężną biskupstwu przemyskiemu. Dwa lata później w celach obronnych przeniesiono osadę na wzgórze za Stobnicą. Prawa miejskie otrzymał Brzozów przed 1413 r. za panowania Władysława Jagiełły. Miasto rozwijało się szybko dzięki położeniu na szlaku handlowym z Węgier do Lwowa. Rozwój został zahamowany na przełomie XV i XVI w. na skutek prawie corocznych napadów Tatarów. W 1625 r. biskup Grochowski ufundował umocnienia ziemne. Mimo wszystko miasto zostało spustoszone dwukrotnie przez Tatarów (1652 i 1672 r.) i wojska Rakoczego (1657 r.). Zniszczeń dokonywały także wojska koronne. W końcu XVII w. miasto zaczęło podnosić się z upadku. Dzięki przywilejom ożywił się handel i rzemiosło zorganizowane w 7 cechach. W połowie XVIII w. Brzozów posiadał odbudowane domy z podcieniami w rynku, ratusz, dwie bramy miejskie: Lwowską i Węgierską. W 1772 r. znalazł się w zaborze austriackim. W 1859 r. Brzozów stał się siedzibą powiatu. Ożywienie gospodarcze nastąpiło pod koniec XIX w. Związane to było z odkryciem złóż ropy naftowej. W okresie międzywojennym odkryto także złoża wód mineralnych, co dało początek powstaniu uzdrowiska Brzozów Zdrój. Jednak po zniszczeniach w czasie II wojny światowej, nie wznowiło ono działalności wodoleczniczej.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 344–345; www.pl.wikipedia.org/wiki/Brzozów-167k

Budziszewice

Wieś w województwie łódzkim, powiecie tomaszowskim. Dawniej miasto. Po raz pierwszy wzmianka o nim pojawia się w dokumentach w 1295 r. jako włość książęca. W 1336 r. utworzono w Budziszewicach parafię z fundacji księcia mazowieckiego Siemowita III. Prawo miejskie magdeburskie nadał prawdopodobnie Kazimierz Wielki w 1358 r. Potwierdzenie lokacji na prawie chełmińskim nastąpiło w 1407 r. Jednak rejestr poborowy z pierwszej połowy XVI w. nie zaliczają Budziszewice do rzędu miast. Po wyjściu wojsk szwedzkich w połowie XVII w. w mieście zostało tylko 7 domów. Lustracje królewskie z 1660 i 1661 r. zwalniały mieszczan od wszelkich ciężarów z wyjątkiem czynszów. W połowie XVIII w. pożar zniszczył całą zabudowę wraz z kościołem. Mimo to uznawane było za miasto królewskie. Pod koniec XVIII w. Budziszewice utraciły prawa miejskie.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 40; www.bip1.budziszewice.net/-15k

Burzenin

Wieś w województwie łódzkim, powiecie sieradzkim. Dawniej miasto. Nazwa tej miejscowości pojawia się po raz pierwszy w 1344 r. w dokumencie wydanym przez Kazimierza Wielkiego dla mieszczan z Brzeznicy. Zostali oni zwolnieni od opłat za mostowe i targowe w Burzeninie. Wynika z tego, że w tym czasie Burzenin mógł być już miastem lub osadą targową. W 1362 r. Kazimierz Wielki zwolnił mieszczan od takich opłat za transport soli z Wieliczki i Bochni. Za datę lokacji przyjmuje się 1378 r., kiedy to Ludwik Węgierski na prośbę Spytka z Burzenina, stolnika sieradzkiego, zwolnił mieszczan na pięć lat z podatków. W 1419 r. Władysław Jagiełło zatwierdził prawa miejskie i zezwolił na jeden jarmark w roku i cotygodniowe targi w środę. W 1563 r. odnowiony został przywilej na pobieranie cła za przewóz przez Wartę. Burzenin nigdy nie rozwinął się w ważniejszy ośrodek gospodarczy. Większość mieszkańców zajmowała się rolnictwem, nieliczni rzemiosłem.

W 1870 r. Burzenin utracił prawa miejskie i jako wieś został włączony do gminy Majaczewice. Obecnie jest siedzibą Gminy Burzenin.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 40–41; www.pl.wikipedia.org/wiki/Burzenin-44k

Bydgoszcz

Miasto na prawach powiatu grodzkiego w województwie kujawsko-pomorskim. Siedziba wojewody, Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, a także starosty bydgoskiego. Najnowsze badania wykazały, iż gród bydgoski zbudowany został około 1038 r. Bronił on przeprawy przez Brdę na „szlaku bursztynowym”. Obok powstała dosyć duża osada, a w niej zbudowany w XII w. kościół pw. św. Idziego.

Z 1238 r. pochodzi pierwsza wzmianka o kasztelanie bydgoskim Sulisławie (Suzlaus de Budegac). W okresie rozbitcia dzielnicowego Bydgoszcz należała do książąt kujawskich. W latach 1331–1343 była we władaniu Krzyżaków. W dniu 19 IV 1346 r. Kazimierz Wielki nadał Bydgoszczy prawo miejskie magdeburskie i nakazał w obrębie wałów dawnego grodu kasztelańskiego zbudować murowany zamek. Stał się on siedzibą starosty bydgoskiego. W 1409 r. Krzyżacy zajęli miasto i zamek dokonując wielu zniszczeń. Po wojnie trzynastoletniej Bydgoszcz zaczęła się szybko rozwijać. Podstawą rozwoju miasta był handel, głównie z Gdańskiem, a także rzemiosło. Miasto zostało otoczone murami obronnymi z trzema bramami. W latach 1523–1541 zbudowano wodociągi. W 1594 r. została założona mennica. Zahamowanie rozwoju nastąpiło w XVII w. Przyczyną były zarazy, które dziesiątkowały ludność, a także zniszczenia, jakich dokonali Szwedzi. W 1772 r. Bydgoszcz została zajęta przez Prusaków. Rok później rozpoczęli oni budowę Kanału Bydgoskiego łączącego Brdę z Notecią i pobudowali kilka spichrzów. Od 1807 do 1815 r. Bydgoszcz była stolicą departamentu w Księstwie Warszawskim. W 1815 r. ponownie znalazła się w zaborze pruskim. Stała się stolicą rejencji w ramach Wielkiego Księstwa Poznańskiego. W drugiej połowie XIX w. nastąpił gwałtowny rozwój Bydgoszczy. Stała się silnym ośrodkiem przemysłowym, ważnym węzłem komunikacyjnym. Nastąpił też szybki przyrost ludności. Po I wojnie światowej,

w 1920 r., Bydgoszcz znalazła się w granicach Polski, początkowo w woj. poznańskim, a od 1938 r. w woj. pomorskim. W czasie wojny z Niemcami we wrześniu 1939 r. w mieście rozegrały się wydarzenia określone jako „krwawa niedziela”. Po II wojnie światowej Bydgoszcz została stolicą województwa pomorskiego, później bydgoskiego. W 1973 r. przyłączono do niej pobliskie miasto Fordon. Bydgoszcz jest aktualnie jednym z największych miast w Polsce. Stanowi ważny ośrodek gospodarczy, naukowy i kulturalny. W Bydgoszczy znajduje się Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. J. Śniadeckich, Akademia Muzyczna, a także Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Istnieje Filharmonia Pomorska i nowoczesny gmach Opery Nova, Teatr Polski oraz uruchomiony w 2009 r. kompleks muzealny (Muzeum Archeologiczne w Białym Spichrzu, Muzeum Pieniądza, Galeria w Czerwonym Spichrzu, Dom Wyczółkowskiego) na Wyspie Młyńskiej. Od 2004 r. Bydgoszcz jest stolicą diecezji bydgoskiej. Funkcję katedry pełni fara bydgoska z drugiej połowy XV w. W mieście znajduje się także jedna z największych świątyń w Polsce – papieska Bazylika Mniejsza pw. św. Wincentego a Paulo. W dniu 27 X 2006 r. został odstonięty w Bydgoszczy pomnik konny Kazimierza Wielkiego.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 307–311; www.pl.wikipedia.org/wiki/Bydgoszcz-336k; pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Bydgoszczy-60k

Chęciny

Miasto w województwie świętokrzyskim, powiecie kieleckim. Pierwsza wzmianka o Chęcinach znajduje się w dokumencie wydanym przez Bolesława Wstydliwego w 1275 r. Osada była wówczas własnością podkomorzego sandomierskiego Mikuła. Zamek chęciński prawdopodobnie został zbudowany na przełomie XIII i XIV w. Inicjatywę budowy przypisuje się Wacławowi Czeskiemu lub biskupowi Muskacie. W 1306 r. Władysław Łokietek przekazał zamek i okoliczne wsie kapitule krakowskiej, jednak rok później cofnął ten przywilej i budowla była własnością książęcą (później królewską). Obok zamku zaczęli się osiedlać rzemieślnicy, kramarze i służba zamkowa. W 1331 r. Władysław Łokietek zwołał w Chęcinach

zjazd rycerstwa małopolskiego i wielkopolskiego. Ogłosił wówczas królewicza Kazimierza wielkorządcą w Wielkopolsce. Data lokacji miasta nie jest znana. Przypuszczalnie nastąpiło to na przełomie XIII i XIV w. Po śmierci Łokietka Kazimierz Wielki rozbudował zamek czyniąc z niego jedną z najpotężniejszych twierdz. Nie był on zdobyty przez 250 lat. Pełnił także funkcję królewskiego więzienia dla szlachty i wysoko postawionych jeńców wojennych. Kazimierz Wielki ustanowił w Chęcinach starostwo grodowe i otoczył miasto murami. Ufundował w 1368 r. klasztor franciszkanów. W 1465 r. Kazimierz Jagiellończyk ponowił przywilej miejski Chęciny i dał prawo korzystania z miejscowych kopalni. Przywilej miejski odnowił też Zygmunt Stary. Wówczas też nastąpił rozwój górnictwa miedzi i ołowiu, a także eksploatacja marmurów. W Chęcinach funkcjonował urząd żupnika królewskiego. W mieście odbywało się 12 jarmarków rocznie. W drugiej połowie XVII w. Chęciny zaczynają się chylić do upadku. W 1607 r. miasto i zamek zostały zniszczone przez rokoszan Mikołaja Zebrzydowskiego, reszty dokonały wojska szwedzkie i wojska księcia Jerzego Rakocznego w połowie XVII w. Liczba mieszkańców gwałtownie zmalała. Austriacy zajęli Chęciny w 1795 r., a w rok później przenieśli siedzibę powiatu do Kielc. Nakazali też rozbiorę murów zamkowych. Od 1815 r. miasto znalazło się w zaborze rosyjskim. Próba aktywizacji Chęciny przez Stanisława Staszica, który umieścił tu zakład obróbki marmurów, nie powiodła się. W okresie międzywojennym istniały tu zakłady przemysłu wapiennego i drzewnego. Obecnie miasto jest ośrodkiem turystycznym i wypoczynkowym.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 500–502; www.pl.wikipedia.org/wiki/Chęciny-76k; www.zamkipolskie.com/checiny/checiny.html-50k

Chocz

Wieś w województwie wielkopolskim, powiecie pleszewskim. Po raz pierwszy wymieniony jest w źródłach w 1294 r. pod nazwą Chodecz. W XIV w. Kazimierz Wielki nakazał wybudować tu zamek murowany. Odbudowywał go w 1382 r. Bartosz Wezenborg, starosta odolanowski. Nie zachował się przywilej lokacyjny Chocza. Jako miasto szlacheckie wymieniony jest w XIV w. Chocz był własnością rodów wielkopolskich: Chodeckich, Ostrorogów, Marszewskich, Mycielskich, Lipskich i Raczyńskich. W 1555 r. Marszewscy oddali kościół parafialny

braciom czeskim, którzy stworzyli w Choczu latach 1555–1620 silną grupę wyznaniową. Zostali oni w 1621 r. usunięci z miasta przez Lipskich. Właściciele ci odebrali mieszczanom prawo pędzenia wódki i warzenia piwa oraz zagarnęli młyn wodny, znajdujący się na miejskim gruncie. Spowodowało to upadek Chocza. W XIX w. miasto znalazło się w zaborze rosyjskim. Większość mieszkańców zajmowała się rolnictwem. W 1870 r. Chocz utracił prawa miejskie. W okresie międzywojennym rozwinęło się tu rzemiosło: koszykarstwo, kołodziejstwo i stolarstwo. Obecnie Chocz jest siedzibą gminy. Znajduje się tu barokowy kościół kolegiacki z XVII–XVIII w., klasztor Reformatów z XVIII w. i barokowy pałac infułatów wzniesiony w XVIII w. na miejscu dawnego zamku.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 215; www.pl.wikipedia.org/wiki/Chocz-19k; www.chocz.pl/-36k

Ciężkowice

Miasto w województwie małopolskim, powiecie tarnowskim. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1125 r., kiedy to legat papieski Idzi wymienia i zatwierdza posiadłości klasztoru tynieckiego. Wśród nich wylicza wieś Cecouici, co oznaczało osadę Ciężkowice. Bulla papieża Grzegorza IX z 1229 r. potwierdza dobra tynieckie. W XIV w. Kazimierz Wielki porządkując sprawy własnościowe królestwa, doszedł do wniosku, iż benedyktyni bezprawnie posiadają osadę. Po 200 latach Ciężkowice wróciły w posiadanie króla. Dnia 29 II 1348 r. Kazimierz Wielki zezwolił na lokację miasta na prawie magdeburskim. Zasadźcami byli dwaj mieszcianie ze Starego Sącza bracia Minard i Mikołaj, którzy sprawowali funkcję wójta. Król ten ufundował też w 1358 r. kościół św. Andrzeja. Przez Ciężkowice prowadził ważny szlak handlowy z Czech i Węgier do Krakowa. W mieście rozwinęło się rzemiosło. Odbywało się 13 jarmarków rocznie. Ciężkowice stanowiły ośrodek starostwa niegrodowego. Załamanie nastąpiło w połowie XVII w. Miasto ucierpiało głównie od Szwedów i przemarszów wojsk. Występowały też epidemie. Upadły stare szlaki handlowe. Zmniejszyła się liczba mieszkańców. W okresie międzywojennym miasto spełniało funkcje letniskowe. W 1934 r. Ciężkowice utraciły

prawa miejskie. Odzyskały je dopiero w 1998 r.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 637; www.pl.wikipedia.org/wiki/Ciężkowice-60k; www.ciezkowice.pl/-25k

Czchów

Miasto w województwie małopolskim, powiecie brzeskim. Osada Czchów istniała zapewne już na początku XIII w. i należała do klasztoru benedyktyńskiego w Tyńcu. W 1280 r. odbyło się tu spotkanie księcia Leszka Czarnego z księżną Kingą, żoną Bolesława Wstydliwego. Celem spotkania było rozwiązanie konfliktu między książętami. W 1333 r. Czchów wraz z ziemią sądecką odziedziczyła księżna Jadwiga, wdowa po Władysławie Łokietku. Po jej śmierci w 1339 r. stał się własnością królewską. Nie znamy daty pierwotnej lokacji. Kazimierz Wielki 24 X 1355 r. przeniósł Czchów z prawa średzkiego na prawo magdeburskie, zaznaczając w dokumencie, że na prawie średzkim był już „dawno”. Władca ten otoczył miasto murami. Na wzgórzu powstał niewielki zamek, którego budowę rozpoczął prawdopodobnie Wacław II Czeski lub Władysław Łokietek. Trzonem budowli była wcześniejsza, romańska wieża obronna o wysokości 20 m. W 1357 r. król potwierdził miastu immunitet sądowy, tym samym Czchów stał się stolicą powiatu sądowego, a także kasztelanii mniejszej i starostwa niegrodowego. Istniała tu też królewska komora celna (od 1327 r.). Podstawą utrzymania mieszczan było rolnictwo, a także rzemiosło. Rozwijał się też handel. Miasto otrzymało prawo urządzania 4 jarmarków (w 1617 r.). W 1545 r. dzięki komornikowi żup bocheńskich, Tomaszowi z Bochni, w Czchowiu założono kanalizację i wodociągi. Król Henryk Walezy w 1574 r. zwolnił mieszczan na 30 lat od ceł koronnych, lądowych i wodnych. Wiek XVII przyniósł załamanie rozwoju miasta. Wpływ na to miały działania wojsk, wylewy Dunajca (z 10 łanów na, których lokowane było miasto, 4 zostały zatopione przez rzekę), a także zmiana dróg handlowych z Węgier. W 1781 r. Czchów stał się własnością prywatną. W okresie rządów austriackich w XIX w. sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. W okresie międzywojennym prowadzono tu handel bydłem. W 1928 r. Czchów stracił prawa miejskie, a odzyskał je w 2000 r.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 637–638; www.pl.wikipedia.org/wiki/Czchów-60k

Częstochowa

Miasto na prawach powiatu grodzkiego w województwie śląskim. Prawdopodobnie już w XI w. na wzgórzu, gdzie znajduje się Jasna Góra, było grodzisko o nazwie Gąszczyk. Z 1220 r. pochodzi dokument wydany przez biskupa krakowskiego Iwo Odrowąża, nakładający na wieś Częstochowa obowiązek płacenia dziesięciny na rzecz klasztoru w Mstowie. W pierwszej połowie XIV w. istniała tutaj parafia. Kazimierz Wielki w 1356 r. przenosi wieś na prawo magdeburskie wraz z przywilejem goszczenia monarchy. Dokument lokacyjny miasta zaginął w nieznanych okolicznościach. Jednak w 1377 r. Częstochowę określa się jako „prope civitatem rostrum”. W latach 1370–1393 Częstochowa wraz z ziemią wieluńską staje się lennem Władysława Opolczyka. Książę ten ufundował w 1382 r. klasztor i dwa lata później umieścił w nim obraz Matki Boskiej (Czarnej Madonny). Opiekę nad nim zlecił paulinom, których sprowadził z Węgier. Obraz stał się celem licznych pielgrzymek. Wpłynęło to na rozwój rzemiosła, szczególnie piekarnictwa i rzeźnictwa. W 1502 r. król Aleksander Jagiellończyk odnowił przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim. Król Zygmunt Stary w 1519 r. zwolnił mieszczan od opłat targowych i cła. W pobliżu klasztoru w XVI w. powstała wieś o nazwie Częstochówka, gdzie zajmowano się głównie obsługą pątników. Klasztor na polecenie króla Zygmunta III Wazy otrzymał w pierwszej połowie XVII w. umocnienia typu bastionowego, stając się ważnym ogniwem w systemie obronnym. Sprawdzał on się w czasie najazdu szwedzkiego, a także w czasie konfederacji barskiej. Częstochówka w 1717 r. otrzymała prawa miejskie i dalej istniała pod nazwą Nowa Częstochowa. Połączenie obu organizmów (Starej i Nowej Częstochowy) nastąpiło 19 VIII 1826 r. W drugiej połowie XIX w. obserwujemy bardzo szybki rozwój gospodarczy miasta. Przyczyniła się do tego budowa kolei warszawsko-wiedeńskiej oraz odkrycie złóż rudy żelaza i pokładów wapieni. Zaczął rozwijać się przemysł metalowy (Huta Częstochowa), włókienniczy i papierniczy. Dynamiczny rozwój trwał także w XX w. W 1925 r. powstała diecezja często-

chowska, a w 1992 r. archidiecezja. W latach 1975–1999 Częstochowa była stolicą istniejącego wtedy województwa częstochowskiego. W 1955 r. powstała Politechnika Częstochowska.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 432–434; www.pl.wikipedia.org/wiki/Częstochowa-206k; www.czystochowa.pl/-145k; www.czystochowa.bajtcom.net/-12k

Czorsztyn

Wieś w województwie małopolskim. Początkowo istniała tu wieś o nazwie Wronin. Na początku XIII w. król węgierski Andrzej sprowadził osadników niemieckich. Nazywała się ona po niemiecku Schorstein (stercząca skała). Nazwa ta uległa spolszczeniu na Czorsztyn. Wiódł tędy szlak handlowy z Węgier do Polski. W 1246 r. właścicielem zamku był Piotr Wydźga herbu Janina, szlachcic ziemi krakowskiej, następnie krzyżowiec. W okresie panowania Kazimierza Wielkiego, zamek został wzmocniony poprzez budowę murów obwodowych. W późniejszym okresie powstał dolny zamek i brama wjazdowa. W XV w. stał się siedzibą starostwa (był własnością m.in. Zawiszy Czarnego). W 1651 r. warownia była ośrodkiem powstania chłopskiego pod wodzą Kostki Napierskiego. W XVII w. starosta Baranowski odrestaurował zniszczoną wcześniej budowlę i dobudował dwie baszty. Od 1768 r. zamek był punktem oporu konfederatów barskich. Spalony w 1792 r. popadł w ruinę. W 1818 r. został zakupiony przez rodzinę Drohojewskich i był w ich posiadaniu do 1945 r. Czorsztyn jest popularną miejscowością letniskową, a zamek jako trwała ruina atrakcją turystyczną. Oddany w 1997 r. do użytku Zbiornik Czorsztyński zalał część starego Czorsztyna. Powstało wyżej położone, nowe osiedle Czorsztyn Nadzamcze.

www.pl.wikipedia.org/wiki/Czorsztyn-34k; www.czorsztyn.pl/-50

Dębica

Miasto powiatowe w województwie podkarpackim. Miejscowość znana już z przełomu XIII i XIV w. Najstarszy dokument pochodzi z 1293 r. Wówczas to książę Leszek Czarny nadał Dębice rodowi Gryfitów. W 1321 r. Dębica była siedzibą najdalej na wschód wysuniętego „dekanatu leśnego” diecezji krakowskiej. Obejmował on 14 parafii na terenie Puszczy Sandomierskiej. Znalazła się także w sporządzonym w latach 1325–1327 wykazie świętopietrza pod nazwą Dambicza. W dniu 7 III 1358 r. Kazimierz Wielki nadał komornikowi królewskiemu Świętosławowi Gryficie przywilej na założenie miasta Dębica na prawie średzkim. W 1372 r. nastąpiła ponowna lokacja, tym razem na prawie magdeburskim. Powstał wtedy dziedziczny urząd wójtowski. W 1446 r. Dębica otrzymała przywilej na organizowanie targów i jarmarków. Przez miasto prowadził szlak handlowy z Węgier do Sandomierza. W owym czasie wytyczono obszerny rynek. Zwiększyła się ilość rzemieślników skupionych w 4 cechach. Niestety miasto było niszczone przez pożary, a także wojska szwedzkie, saskie, rosyjskie i polskie. W 1772 r. Dębica znalazła się w zaborze austriackim. Wówczas to straciła prawa miejskie. Wpływ na ożywienie gospodarcze miała budowa linii kolejowej Kraków-Rzeszów oraz Dębica-Tarnobrzeg latach 50. i 80. XIX w. W 1914 r. Dębica odzyskała prawa miejskie. W latach 1936–1939 miasto stało się ośrodkiem Centralnego Okręgu Przemysłowego. Powstała tu wytwórnia kauczuku, zakłady chemiczne i mięsne. Nastąpił szybki rozwój miasta. W 1937 r. Dębica stała się stolicą powiatu w woj. krakowskim. W Dębicy znajduje się pomnik przedstawiający scenę wręczania dokumentu lokacyjnego przez Kazimierza Wielkiego Świętosławowi Gryficie.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 346–347; www.pl.wikipedia.org/wiki/Dębica-93k; www.debica.az.pl/-20k

Dębowiec

Wieś w województwie podkarpackim, powiecie jasielskim. Dawniej miasto. Pierwsza wzmianka źródłowa o Dębowcu pochodzi z 1328 r. Lokacji miasta na prawie magdeburskim dokonał w 1349 r. Kazimierz Wielki. Było ono własnością królewską. Leżało na ruchliwym szlaku handlowym z Węgier na Ruś. Otrzymało przywileje handlowe i sądowe. W 1474 r. miejscowość została zniszczona przez najazd węgierski. Król Zygmunt I Stary w 1528 r. wydzierżawił miasto wraz z okolicznymi wsiami Marcinowi Myszkowskiemu. Odtąd funkcje starostów w Dębowcu sprawowali Myszkowscy, następnie Tartowie, Mniszchowie i Siemieńscy. W 1626 r. całe miasto zostało zniszczone przez pożar. W 1669 r. mieszczenie otrzymali przywilej królewski potwierdzający, że nie muszą odrabiać pańszczyzny. W drugiej połowie XVIII w. nastąpiło ożywienie gospodarcze miasta. W 1765 r. było w mieście ponad 100 rzemieślników, w tym 66 tkaczy i 25 szewców. Tkacze wyspecjalizowali się w produkcji tzw. „rąbków”, które były sprzedawane także we Francji i Anglii. Rozwinął się także handel płótnem. Po rozbiorach miasto stało się własnością Maksymiliana Zborowskiego. Ostatnim właścicielem Dębowca był Florian Ziemiałkowski, minister dla Galicji w rządzie austriackim. Na początku XX w. rzemiosło zaczęło upadać. Nasiliła się emigracja mieszkańców, głównie do Brazylii i Stanów Zjednoczonych. Po I wojnie światowej Dębowiec utracił prawa miejskie. Znajduje się tutaj Sanktuarium Matki Boskiej Saletyńskiej.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 347–348; www.pl.wikipedia.org/wiki/Dębowiec -56k; www.debowiec.pl/-24k

Dobczyce

Miasto w województwie małopolskim, powiecie myślenickim, nad rzeką Rabą. Według Długosza już 1226 r. Dobczyce miały płacić dziesięcinę klasztorowi cysterskiemu w Mogile. W 1311 r. na zamku dobczyckim schronił się Władysław Łokietek w czasie buntu wójta Alberta. Prawa miejskie nadane zostały prawdopodobnie przed 1310 r., być może przez Bolesława Wstydliwego. Kazimierz Wielki w 1340 r. zwolnił mieszczan z płacenia ceł na terenie całego kraju. W 1362 r. potwierdził prawo miejskie magdeburskie. Nadał też prawo łowienia ryb w Rabie, wypasu bydła na pastwiskach i wyznaczył drugi dzień tygodnia (poniedziałek) na targ cotygodniowy. Przez Dobczyce przechodził szlak handlowy na Węgry. Istniała tu komora celna. Kazimierz Wielki dokumentem z 2 XI 1359 r. zastawił cło krakowskie, czchowskie, żmigrodzkie i dobczyckie u Jana Borka za 1150 grzywien. Przez pewien czas właścicielem miasta był Mikołaj Wierzynek. W 1379 r. miasto wróciło do króla, lecz w 1390 r. Władysław Jagiełło wydzierżawił Dobczyce z kilkoma wsiami Klemensowi z Moskorzewa. Tym razem nie doszło do wykupu miasta przez władcę i aż do rozbiorów było ono w rękach prywatnych. Dobczyce były ośrodkiem starostwa niegrodowego. W XV w. istniała w mieście szkoła parafialna. Mieszkańcy utrzymywali się z uprawy roli, rzemiosła i handlu. W latach 1590–1594 Lubomirscy rozbudowali zamek na rezydencję pałacową. Miasto zostało spalone w czasie najazdu szwedzkiego w połowie XVII w. W tym też czasie Raba zalała 3 łany miejskie. Zamek został spustoszony przez Szwedów w czasie wojny północnej na początku XVIII w. Od 1772 r. Dobczyce znalazły się w zaborze austriackim. W XIX w. przeżywały okres stagnacji. W 1818 r. rząd austriacki oddał miasto w ręce prywatne. Głównym zajęciem mieszkańców było rolnictwo. W latach 80. XX w. zbudowano tamę na rzece Rabie i powstał Zalew Dobczycki. Miasto jest obecnie popularną miejscowością wypoczynkową.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. I, s. 638–639; www.dobczyce.pl/-36k; www.dobczyce.um.pl/turystyka.html-29k

Dolsk

Miasto w województwie wielkopolskim, powiecie śremskim. Najstarsza wzmianka źródłowa pochodzi z bulli gnieźnieńskiej papieża Innocentego II z 1136 r. Wieś Dolsko występuje w niej jako własność arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. W 1231 r. przeszła na własność biskupstwa poznańskiego i była nią do 1797 r. Przez Dolsk prowadził szlak handlowy z Poznania do Wrocławia i wieś spełniała rolę osady targowej. W 1359 r. Kazimierz Wielki dokonał tu lokacji miasta na prawie średzkim. Dolsk otrzymał też prawo do cotygodniowych targów. Wojna domowa między rodami Grzymalitów i Nałęczów w 1393 r. doprowadziła do zniszczenia miasta. W 1403 r. Władysław Jagiełło odnowił przywilej lokacyjny. Na wojnę z Krzyżakami w 1458 r. Dolsk wystawił 10 piechurów. Mieszczanie zajmowali się uprawą roli (posiadali 17 łanów ziemi) oraz rzemiosłem. Rzemieślnicy skupieni byli w 8 cechach. Zwiększała się też liczba jarmarków – w XVII w. było ich 7. W tymże wieku prawdopodobnie w Dolsku była drukarnia. Świadczyć o tym może wydana tutaj, w 1649 r., książka. W 1793 r. Dolsk został zajęty przez Prusy. Liczył wtedy ponad 700 mieszkańców. W latach 1807–1815 należał do Księstwa Warszawskiego, a po 1815 r. do Wielkiego Księstwa Poznańskiego w ramach zaboru pruskiego. W XIX w. ludność miasta podwoiła się. W 1866 r. w Dolsku powstało pierwsze w Wielkopolsce Kółko Rolnicze. Najstarszym zabytkiem w mieście jest kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła z XV w.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 220–221; www.pl.wikipedia.org/wiki/Dolsk-66k; www.dolsk.pl/-44k

Domaradz

Wieś w województwie podkarpackim, powiecie brzozowskim nad rzeką Stobnicą. Dawniej miasto. W 1359 r. Kazimierz Wielki lokował wieś o nazwie Domaradz na prawie magdeburskim. Była wtedy własnością króla. W 1384 r. Maria, królowa węgierska, nadała wieś biskupstwu przemyskiemu. Stała się ona częścią tzw. klucza brzozowskiego. W 1425 r. biskup przemyski Janusz lokował na prawie niemieckim Nowy Domaradz, który wraz ze Starym Domaradem i Płoszyną Wolą stanowił jedną całość. Czy wtedy otrzymał prawa miejskie, nie wiadomo. Przy drodze handlowej ulokowała się zwarta część zabudowań Domaradza, którą nazywano miastem. Odbytywały się tam targi i jarmarki, pobierano też myto za przejazd przez most na Stobnicy. W 1624 r. został zniszczony w czasie najazdu tatarskiego, a 1657 r. przez wojska księcia Rakocze-go. W 1772 r. znalazł się w zaborze austriackim. W latach 1863–1890 Domaradz został podniesiony do rangi miasteczka. Jednak na skutek zubożenia i braku rozwoju wrócił do statusu wsi. Przez Domaradz prowadził tzw. Cesarski Trakt, z Węgier do Przemyśla. W okresie międzywojennym odbywały się tu targi koni i bydła. W 1973 r. Domaradz stał się ośrodkiem gminy.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 348; www.domaradz.pl/-45k

Drohobycz

Miasto rejonowe, w obwodzie lwowskim na Ukrainie, nad rzeką Tyśmienicą. Pierwsze wzmianki o Drohobyczu pochodzą z okresu Rusi Kijowskiej. Już od wczesnego średniowiecza eksploatowano tu saliny i złoża soli. Przechodził tędy szlak solny. Dynamiczny rozwój Drohobycza nastąpił po przyłączeniu Rusi Czerwonej do Polski przez Kazimierza Wielkiego. Żupy solne przeszły na własność króla, który wydierzawiał je przybyzsom z całej Europy, m.in. z Włoch i ze Śląska. W 1340 r. Kazimierz Wielki nadał miastu herb, przedstawiający 9 topek

solnych (tradycyjna miara soli) na granatowej tarczy, nad którą widniała korona królewska. Król przyczynił się także do utworzenia w Drohobyczu parafii rzymsko-katolickiej. W 1392 r. Władysław Jagiełło ufundował istniejącą do dziś farę pw. św. Bartłomieja, a w 1422 r. lokował miasto na prawie magdeburskim. Potwierdzenia przywilejów dokonali Kazimierz Jagiellończyk (1460 r.) oraz Aleksander Jagiellończyk (1506 r.). Mimo zamożności mieszczan osiągniętej dzięki przywilejom (zwolnienia z czynszów, pobór myta mostowego), nie zdołali wybudować obwarowań miejskich. Funkcje obronne spełniała jedynie ufortyfikowana fara. Stało się to przyczyną powolnego upadku miasta. Drohobycz był kilkakrotnie niszczone. W 1498 r. przez najazd tatarsko-turecki oraz w połowie XVII w. w czasie powstania Chmielnickiego. W 1772 r. miasto znalazło się w zaborze austriackim i weszło w skład prowincji nazwanej Galicją. Odkrycie złóż ropy naftowej pod koniec XIX w. spowodowało ponowny rozwój Drohobycza. W okresie międzywojennym działała tu jedna z największych w Europie rafinerii. W latach 1918–1939 miasto należało do II Rzeczypospolitej i było stolicą powiatu w ramach województwa lwowskiego. Po II wojnie światowej znalazło się w granicach ZSRR, a od 1991 r. w granicach Ukrainy. Z Drohobyczem związana jest postać pisarza i grafika Bruno Schulza.

www.pl.wikipedia.org/wiki/Drohobycz-57k; mwolter.republika.pl/drohobycz.htm-17k; www.rzecz-pospolita.com/drohobycz0-14k

Dukla

Miasto w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1336 r. Dukla od momentu powstania była własnością prywatną. Kanclerz Janusz Suchywilk otrzymał od rodziców 6 wsi, w tym Duklę, po czym przekazał je bratankom Piotrowi i Mikołajowi, tworząc tym samym pierwszą ordynację w Polsce. Potwierdzenia dokumentu w 1366 r. dokonał Kazimierz Wielki. Tenże kanclerz wydał dla osady w 1373 r.

akt lokacyjny na prawie magdeburskim. W 1403 r. Dukla występuje już jako miasto. Właścicielami Dukli byli: Kobylańscy, Cikowscy, Jordanowie, Męcińscy, Ossolińscy, Mniszchowie, Potoccy, Stadniccy i ponownie Męcińscy. Miasto leżąc na przedpolach Przetęczy Dukielskiej, utrzymywało się głównie z handlu. Zygmunt Stary i Zygmunt August nadali przywilej na odbywanie jarmarków, a także prawo składu na wina węgierskie. Od 1595 r. wszystkie towary przewożone przez granicę były clone w ratuszu w Dukli. Przewożono oprócz wina także płótno, sukno, sól, pędzono bydło. W XVI w. wzniesiono mury obronne z dwiema bramami. Prawdopodobnie w tym czasie powstało pierwsze murowane założenie zamkowe. W latach 30. XVII w. obiekt został rozbudowany i otoczony fortyfikacjami bastionowymi. Jerzy Mniszech w latach 1764–1765 odbudował zamek po pożarze i przekształcił go w późnobarokowy pałac. W tym też czasie powstały w Dukli dwa kościoły. W 1772 r. miasto znalazło się w zaborze austriackim. Po wybudowaniu linii kolejowej, znaczenie handlowe Dukli zmalało. Pod koniec XIX w. miasto dwukrotnie padło klęską pożaru. Straty wśród mieszkańców spowodowała także epidemia cholery. Obecnie Dukla spełnia rolę ośrodka turystycznego.

Miasta polskie w tysiącleciu, kom. red. S. Pazyra, Ossolineum, Wrocław 1965–1967, t. II, s. 348–349; www.pl.wikipedia.org/wiki/Dukla-12k; www.zamki.pl/?Idzamku=dukla-18k

WALNE ZEBRANIE

Członków Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego

w dn. 6 VI 2009 r. w Szydłowie

Na zaproszenie wójta Szydłowa Jana Klamczyńskiego w siedzibie Urzędu Gminy odbyło się kolejne Walne Zgromadzenie członków Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego z następującym porządkiem obrad:

1. Powitanie uczestników i gości (wójt gminy).
2. Otwarcie Zebrania (prezes).
3. Wybór przewodniczącego i protokolanta obrad.
4. Przyjęcie porządku obrad oraz Regulaminu Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.
5. Powołanie Komisji Skrutacyjnej-Wyborczej (3 osoby).
6. Powołanie Komisji Uchwał i Wniosków (3 osoby).
7. Sprawozdanie z działalności merytorycznej (prezes).
8. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej (przewodniczący komisji).
9. Wniosek o udzielenie absolutorium Zarządowi (przewodniczący komisji).
10. Dyskusja.
11. Głosowanie nad wnioskiem o udzielenie absolutorium Zarządowi Stowarzyszenia.
12. Wybory do władz Stowarzyszenia (komisja skrutacyjna).
13. Plan działania i jego zatwierdzenie.
14. Wolne wnioski.
15. Podjęcie uchwał (przewodniczący komisji).
16. Zakończenie (przewodniczący + prezes).

Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego w okresie 28 II 2008 r. – 6 IV 2009 r. oraz plan zamierzeń Stowarzyszenia na kadencję 2009 - 2012

*Wystąpienie Eugeniusza Gołembiewskiego – prezesa Stowarzyszenia,
podczas III Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia
w dn. 6 VI 2009 r. w Szydłowie*

Szanowni Państwo,

W imieniu Zarządu Stowarzyszenia pragnę przedstawić Państwu zakres zadań, jakie od początku powstania Stowarzyszenia do chwili obecnej zostały zrealizowane. Sądzę, że najlepszą jego formą będzie chronologiczna prezentacja wykonanych zadań. Tak więc:

9 I 2008 r. – W Urzędzie Miasta Kowala odbyło się robocze spotkanie z udziałem Eugeniusza Gołembiewskiego, Zdzisława J. Zasady, Marka Pieńkowskiego, na którym zrodził się pomysł utworzenia ogólnopolskiego Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Jego zadaniem miałyby być integracja miast i miejscowości związanych z Kazimierzem Wielkim oraz uczczenie przypadającego w 2010 roku jubileuszu 700-lecia urodzin w Kowalu na Kujawach, ostatniego z rodu Piastów, króla Kazimierza III Wielkiego.

28 II 2008 r. – Został opracowany wykaz miast i miejscowości związanych z Kazimierzem Wielkim oraz szkół, drużyn harcerskich, szczepów ZHP i innych podmiotów mających za patrona Kazimierza Wielkiego.

29 IV 2008 r. – Na zaproszenie władz miasta Kowala, w siedzibie Miejskiej OSP w Kowalu, odbyło się inauguracyjne spotkanie przedstawicieli miast związanych z Kazimierzem Wielkim. W trakcie jego trwania zawiązane zostało Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego z siedzibą w Kowalu przy ul. Zamkowej 4. Miastami założycielami zostały: Czchów, Inowódz, Kowal, Kruszwica, Lelów, Łęczyca, Niepołomice, Nowy Korczyn, Opoczno, Przemyśl, Pyzdry, Sanok, Sandomierz, Skawina, Szydłów, Wąwolnica, Wieliczka, Wieluń i Wyszogród. Uczestnicy zebrania powołali 3-osobowy Komitet Założycielski Stowarzyszenia oraz Radę Stowarzyszenia, Zarząd Stowarzyszenia i Komisję Rewizyjną. Po długotrwałej i owocnej dyskusji został zatwierdzony projekt Statutu Stowarzyszenia, a nowo wybrane jego władze zostały zobowiązane do rejestracji Stowarzyszenia oraz dokonania wszelkich innych czynności związanych z dalszym jego funkcjonowaniem. Omówiono także zarys przedsięwzięć, jakimi winno zająć się Stowarzyszenie.

15 V 2008 r. – Została oficjalnie uruchomiona strona internetowa Stowarzyszenia pod adresem www.kazimierzwielki.pl oraz skrzynka

e-mail: kazimierzwielki@kazimierzwielki.pl. Co dobę odwiedza ją ponad 300 internautów. Do chwili obecnej z jej zasobów skorzystało ponad 44 000 osób.

30 V 2008 r. – Został ogłoszony otwarty konkurs na logo Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, który wygrała Anna Marcinkowska z Kowala. Logo to przedstawia mątejkowskie popiersie króla Kazimierza Wielkiego oraz zamek w Bobolicach, którego mieliśmy przyjemność zwiedzić, jako członkowie Stowarzyszenia, będąc na ziemi częstochowskiej.

5 VI 2008 r. – Komitet Założycielski w składzie: Jan Ambrożewicz, Jerzy Giergielewicz i Marek Pieńkowski w Sądzie Gospodarczym w Toruniu złożyli wniosek o wpis Stowarzyszenia do Krajowego Rejestru Sądowego.

21 VII 2008 r. – Z okazji 800-lecia miasta Czchowa w woj. małopolskim, na zaproszenie jego władz, w uroczystościach jubileuszowych brał udział Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia.

24 VIII 2008 r. – Na zaproszenie władz Łęczycy, z okazji X Międzynarodowego Turnieju Rycerskiego na Zamku Królewskim w Łęczycy, udział w imprezie wzięli Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia oraz Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny Stowarzyszenia.

16 IX 2008 r. – W sali kameralnej Miejskiej OSP w Kowalu odbyło się drugie zebranie członków założycieli Stowarzyszenia, którego celem było dokonanie uzupełnień do projektu Statutu Stowarzyszenia, jakie nakazał swym postanowieniem Sąd Rejestrowy w Toruniu. Podczas narady zaprezentowane zostały projekty przedsięwzięć, jakie winy być podjęte przez władze Stowarzyszenia.

30 IX 2008 r. – Sąd Rejonowy w Toruniu, VII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, wydał postanowienie nr 0000314593 dotyczące wpisu do KRS Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego.

15 X 2008 r. – Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Oddział we Włocławku, nadał Stowarzyszeniu Miast Króla Kazimierza Wielkiego numer REGON 340507075.

20 X 2008 r. – Naczelnik Urzędu Skarbowego we Włocławku nadał Stowarzyszeniu Miast Króla Kazimierza Wielkiego NIP 8883019277.

4 XI 2008 r. – Za zgodą członków Zarządu Stowarzyszenia Jerzy Giergielewicz z Włocławka został ustanowiony Pełnomocnikiem Zarządu ds. finansowych.

7 XI 2008 r. – Bank Spółdzielczy w Kowalu, stanowiący integralną część Spółdzielczej Grupy Bankowej, zawarł umowę ze Stowarzyszeniem Miast Króla Kazimierza Wielkiego na prowadzenie rachunków rozliczeniowych.

10 XI 2008 r. – Odpowiadając na inicjatywę Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy Zarząd Stowarzyszenia podjął decyzję sponсорowania płyty DVD, na której zostanie zamieszczony materiał dotyczący postaci Kazimierza Wielkiego oraz jego czasów. Wszystkie z 18 miast założycieli Stowarzyszenia dostarczyły materiały fotograficzne dotyczące zabytków historycznych oraz współczesnego oblicza Kazimierzowskich grodów.

12 XII 2008 r. – Na zaproszenie Jerzego Szydłowskiego – wójta Lelowa, pow. częstochowski - odbyło się w tej miejscowości zebranie Zarządu, Rady i członków założycieli Stowarzyszenia. W pierwszej jego części zostały omówione dotychczasowe przedsięwzięcia związane z działalnością Stowarzyszenia oraz zastanawiano się nad koncepcjami programowymi i planem pracy. W drugiej jego części uczestnicy zapoznali się z walorami turystyczno-gospodarczymi gminy Lelów oraz ościennych miejscowości. Na zakończenie wszyscy wzięli udział w spotkaniu opłatkowym, w którym uczestniczyli posłowie na Sejm z tego regionu, władze wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz licznie przybyłe członkinie Kół Gospodyń Wiejskich. Młodzież szkolna zaprezentowała kolędy i pastoralki.

14 XII 2008 r. – Zarząd Stowarzyszenia zatwierdził kandydatów na członków Komitetu Redakcyjnego periodyku pt. „Zapiski Kazimierzowskie” w składzie: Eugeniusz Gołembiewski, Henryka Kaszycka-Paniw, Stanisław Kracik, Lech Łbik, Jacek Maciejewski (przewodniczący), Jerzy Szydłowski, Zdzisław J. Zasada oraz Zespołu Redakcyjno-Wydawniczego: Arkadiusz Ciechalski (sekretarz i korektor), Jerzy Giergielewicz, Zdzisław J. Zasada (przewodniczący), Bogdan Ziółkowski (zastępca przewodniczącego).

7 I 2009 r. – Zostały rozestane pisma do wójtów, burmistrzów, prezydentów oraz przewodniczących rad gmin i miast związanych z królem Kazimierzem Wielkim (128 jednostek) oraz do 33 szkół, drużyn harcerskich i innych podmiotów, które za patrona mają tegoż władcę. Stosowne dokumenty otrzymały także osoby fizyczne - założyciele Stowarzyszenia (46 pism). Do pism załączone zostały deklaracje, które po ich wypełnieniu staną się podstawą przyjęcia do Stowarzyszenia.

28 I 2009 r. – Zarząd Stowarzyszenia ufundował dla laureatów etapu międzyszkolnego „Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach”, organizowanego przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, 16 książek o charakterze historyczno-albumowym, a dla najmłodszego finalisty radiobudzik i dla 12 opiekunów oraz laureatów zestaw publikacji o Kowalu i powiecie włocławskim. W podsumowaniu konkursu na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy udział brali członkowie Rady i Zarządu Stowarzyszenia. Z referatem „Najnowsze badania nad czarną legendą Kazimierza Wielkiego” wystąpił dr hab. Jacek Maciejewski, prof. UKW – przewodniczący Rady Stowarzyszenia.

12 II 2009 r. – W parlamencie odbyło się spotkanie prezesa Stowarzyszenia Eugeniusza Gołembiewskiego z marszałkiem Sejmu Bronisławem Komorowskim. W jego trakcie prezes omówił ideę oraz zadania ogólnopolskiego Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, do którego przystąpienie zaproponowano ok. 140 miastom i miejscowościom związanym z królewskimi fundacjami oraz ponad 40 podmiotom (szkoły, hufce i drużyny ZHP), które za patrona mają Kazimierza Wielkiego. Marszałkowi Sejmu została wręczona prośba o ustanowienie przez **Parlament roku 2010 – Rokiem Kazimierza Wielkiego**. W końcowej części spotkania zaprezentowano także zaawansowanie prac związanych ze wzniesieniem w Kowalu – grodzie Kazimierza Wielkiego – pomnika.

15 III 2009 r. – Opracowany został i ogłoszony Konkurs na zaprojektowanie i wykonanie tzw. „witaczy” promujących na rogatkach miast i miejscowości symboli związanych z królem Kazimierzem Wielkim oraz jubileuszem 700-lecia jego urodzin.

22 III 2009 r. – Ukazał się pierwszy numer periodyku Stowarzyszenia pn. „Zapiski Kazimierzowskie”. Na jego zawartość złożyły się artykuły:

Jacka Maciejewskiego, Jerzego Giergielewicza, Zdzisława Zasady, bpa Józefa Michalika, Bogdana Ziółkowskiego, Kazimierza Dudzika, Radosława Cichańskiego i Eugeniusza Gołembiewskiego. Wydawnictwo to wydrukowano w 250 egz. Nieodpłatnie zostało rozestane do członków założycieli, miast i miejscowości związanych z fundacją Kazimierza Wielkiego, członków Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz innych członków Stowarzyszenia. Natomiast dodruk 50 egzemplarzy odpłatnie przekazano do osób i instytucji, które złożyły stosowne zamówienie.

Marzec 2009 r. – Zespół Redakcyjno-Wydawniczy „Zapisków Kazimierzowskich” przystąpił do opracowywania drugiego numeru periodyku.

26 IV 2009 r. – Stowarzyszenie ogłosiło Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny dla fotografów amatorów: „Grody Kazimierza Wielkiego – ich tradycje oraz współczesność”. Dla jego organizacji pozyskaliśmy kilka firm fotograficznych, które ufundowały nagrody w postaci sprzętu fotograficznego. Uzyskane tą drogą zdjęcia mogą być wykorzystane w albumie, którego roboczy tytuł brzmi, jak hasło konkursu.

30 IV 2009 r. – Dokładnie w 699 rocznicę urodzin w Kowalu na Kujawach króla Kazimierza Wielkiego – z inicjatywy Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego oraz władz miasta Kowala – w Krakowie na Wawelu odbyła się Msza święta inaugurująca obchody 700-lecia urodzin, ostatniego z rodu Piastów. Jej głównym celebrazem był ks. bp prof. Tadeusz Pieronek, a współcelebrazem ks. dr Piotr Głowacki – proboszcz parafii w Kowalu. W uroczystościach wzięły udział: delegacje grodów kazimierzowskich z: Bochni, Czchowa, Kowala, Kruszewicy, Lelowa, Łęczycy, Niepołomic, Przemyśla, Stopnicy, Szydłowa, Tuchowa i Wąwolnicy. Delegacje szkół oraz instytucji noszących imię Kazimierza Wielkiego z: 1 Pomorskiej Brygady Logistycznej z Bydgoszczy, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Słomnikach z pocztm sztandarowym, 43 LO z Warszawy, Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 3 z Przemyśla z pocztm sztandarowym, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Jaworznie, Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Busku-Zdrój z pocztm sztandarowym, Szkoły Podstawowej w Kowalu z pocztm sztandarowym, Zespołu Szkół w Kowalu z pocztm sztandarowym. Członkowie Zarządu i Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego z siedzibą w Kowalu, członkowie Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu, Miejska Ochotnicza Straż

Pożarna i jej orkiestra w Kowalu, schola parafii pw. św. Urszuli w Kowalu, przedstawiciele licznych organizacji społecznych z Kowala. Łącznie w uroczystościach wzięło udział ok. 500 osób. Po Mszy św. wszyscy uczestnicy, w takt strażackiej orkiestry, udali się pod pomnik Adama Mickiewicza gdzie zostały złożone u jego stóp kwiaty.

2 V 2009 r. – W Kowalu, z udziałem członków Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego oraz członków Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego i licznych mieszkańców miasta i okolic odbyło się wmurowanie aktu erekcyjnego pod pomnik Kazimierza Wielkiego.

10 V 2009 r. – Został opracowany i wydrukowany pamiątkowy „dyplom” z okładkami, które rozesłane zostały z zaproszeniami na III Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia do: miast założycieli, członków wspierających oraz rzeczywistych.

Szanowni Państwo,

Obecnie Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego zrzesza obecnie: 18 miast założycieli, 18 członków wspierających (miasta i miejscowości), 12 szkół i innych podmiotów noszących imię Kazimierza Wielkiego, 28 członków rzeczywistych – osoby fizyczne.

Kończąc pragnę w imieniu władz Stowarzyszenia szczególnie podziękować: wójtowi Lelowa – Jerzemu Szydłowskiemu – za możliwość odbycia narady członków Stowarzyszenia w jego grodzie, zespołowi przygotowującemu jubileusz 700-lecia urodzin Kazimierza Wielkiego, Radzie Redakcyjnej i Zespołowi Redakcyjno-Wydawniczemu „Zapisków Kazimierzowskich” oraz Jerzemu Giergielewiczowi – pełnomocnikowi finansowemu Zarządu Stowarzyszenia.

Plan zamierzeń Stowarzyszenia na lata 2009 – 2012, uzupełniony o wnioski zgłoszone podczas Walnego Zebrania

Szanowni Państwo,

Odwołując się do postanowień naszego Statutu pragnę stwierdzić, że podstawowymi formami realizacji zadań związanych z działalnością merytoryczną jest pozyskanie do stowarzyszenia możliwie dużej liczby grodów „kazimierzowskich” oraz innych podmiotów i osób fizycz-

nych. Jego władze będą współdziałać z miastami stowarzyszonymi i związanymi z ideą kazimierzowską poprzez:

- popieranie wszelkich inicjatyw w tym zakresie,
- możliwość wykorzystania Stowarzyszenia do promocji lokalnych inicjatyw,
- udostępnianie logo Stowarzyszenia,
- wykorzystanie strony internetowej do propagowania lokalnych inicjatyw,
- merytoryczne i osobowe wspieranie działań związanych z Kazimierzem Wielkim.

Zarząd Stowarzyszenia zobowiązany został do bezpośredniej realizacji zadań:

- prowadzenie strony internetowej www.kazimierzwielki.pl
- opracowanie i wydawanie kolejnych numerów periodyku „Zapiski Kazimierzowskie” ,
- prowadzenie konkursu fotograficznego pn. „Grody Kazimierza Wielkiego – ich tradycje oraz współczesność”,
- prowadzenie konkursu na zaprojektowanie i wykonanie tzw. „wita-czy” promujących na rogatkach miast i miejscowości symboli związanych z królem Kazimierzem Wielkim oraz jubileuszem 700-lecia jego urodzin,
- zapoczątkowanie prac zamierzających do opracowania albumu pt. „100 miast króla Kazimierza Wielkiego”,
- opracowanie i wydanie poglądowej mapy fizycznej z herbami miast związanych z działalnością fundacyjną lub osobą króla Kazimierza Wielkiego,
- opracowanie i wydanie drukiem kalendarzy rocznych,
- opracowanie, wspólnie z Oddziałem PTTK w Łęczycy, regulaminu Turystycznej Odznaki Kazimierzowskiej dotyczącej pobytu w miastach związanych z działalnością fundacyjną lub osobą króla Kazimierza Wielkiego,
- pomoc gminom, które w przeszłości utraciły prawa miejskie w ich przywróceniu,
- współdziałanie w pracach związanych z „Ogólnopolskim Konkursem Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach” organizowanym przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
- współorganizacji z Komitetem Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu jubileuszowych uroczystości związanych z 700-leciem urodzin w Kowalu króla Kazimierza Wielkiego wraz z odsłonięciem jego pomnika.

W wyniku wyborów ukonstytuowały się władze Stowarzyszenia na kadencję 2009 - 2012

Zarząd Stowarzyszenia

Eugeniusz Gołembiewski z Kowala	- prezes
Jan Klamczyński z Szydłowa	- wiceprezes
Jerzy Szydłowski z Lelowa	- wiceprezes
Zdzisław J. Zasada z Włocławka	- sekretarz generalny
Krystyna Pawlak z Łęczycy	- skarbnik
Henryka Kaszycka-Paniw z Przemyśla	- członek Zarządu
Jacek Rosół z Bydgoszczy	- członek Zarządu

Rada Stowarzyszenia

Jacek Maciejewski z Bydgoszczy	- przewodniczący
Marek Chudoba z Czchowa	- zastępca przewodniczącego
Stanisław Kracik z Niepołomic	- zastępca przewodniczącego
Lech Łbik z Bydgoszczy	- sekretarz
Artur Kozioł z Wieliczki	- członek Prezydium
Cezary Krawczyk z Inowłódza	- członek Prezydium
Wiktor Kwas z Nowego Korczyna	- członek Prezydium
Jan Ambrożewicz z Chodcza	- członek Rady
Radosław Cichański z Bydgoszczy	- członek Rady
Arkadiusz Ciechalski z Kowala	- członek Rady
Tadeusz Gawrysiak z Kruszwicy	- członek Rady
Jerzy Giergielewicz z Włocławka	- członek Rady
Stanisław Krzak z Wiślicy	- członek Rady
Janusz Macierzyński z Opoczna	- członek Rady
Waldemar Pietrak z Wąwolnicy	- członek Rady

Komisja Rewizyjna

Wojciech Rudziński z Kowala	- przewodniczący
Andrzej W. Lewandowski z Kowala	- sekretarz
Andrzej Borucki z Łęczycy	- członek

Fot. Zdzisław Szadkowski, Piotr Walczak

Wmurowanie Aktu Erekcyjnego

pod pomnik króla Kazimierza Wielkiego
w Kowalu w dn. 2 V 2009 r.

Wystąpienie Zdzisława J. Zasady – sekretarza Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu

Szanowni Państwo,

W dniu dzisiejszym, między Świętami Pracy i Konstytucji 3 Maja, obchodzimy ustanowione 12 lutego 2004 r. przez Senat RP Święto Orła Białego, które to Sejm RP zmienił na Święto Flagi. Jest to też Święto Polonii i Polaków za Granicą. Warto wiedzieć, że podobne uroczystości związane z barwami narodowymi obchodzone są od wielu lat w: USA, Meksyku, Argentynie, Finlandii, Ukrainie, Litwie i Chinach.

W oparciu o ustawę z 31 stycznia 1980 r. *O godle, barwach, hymnie RP i pieczęciach państwowych* zobowiązani jesteśmy do szczególnego szacunku naszym najświętszym symbolom, czego dowodem jest dzisiejsze uroczyste wciągnięcie narodowej flagi oraz odegranie hymnu państwowego z należnym im szacunkiem.

Ważnym elementem obecnej uroczystości jest także fakt wmurowania Aktu erekcyjnego w fundament pomnika urodzonego w Kowalu króla Kazimierza Wielkiego.

Wysitek upamiętnienia kowalskiego rodaka w jego rodzinnym grodzie po-

dejmowany był już od dawien dawna, o czym zaświadcza Odezwa Towarzystwa Budowy Domu Ludowego w Kowalu z 7 XI 1921 r.:

W Kowalu zawiązało się Towarzystwo, mające na celu wybudowanie Domu Ludowego imienia Kazimierza Wielkiego na miejscu, gdzie stał zamek, w którym urodził się Król Chłopków.

Wielka to myśl i czyn patriotyczny, któremu nie poddała mała dziś miejscina Kowal.

Przed kilkudziesięciu laty Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie pragnęło uczcić kolebkę wielkiego monarchy stosownym pomnikiem, lecz do skutku pragnienia nie doprowadziło z powodu wrogiego stanowiska Moskali.

W wolnej Polsce mamy zamysły czcigodnego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – w czyn i życie zamysł wprowadzić przez obywateli kowalskich.

Rodacy! Nieście choćby groszowe ofiary, by przy pomocy Waszej stanął pomnik, godny imienia Kazimierza Wielkiego, który ujrzał światło dzienne w Kowalu.

Kazimierz Wielki to słowo i hasło po dziś dzień silne, hasło – złączenia się bratniej miłości wszystkich warstw społeczeństwa w jeden wielki naród polski. Życie nasze narodowe w całej pełni się rozwinie i nazwanem będzie wielkim, gdy zapatrzymy się w czyny

Fot. Szymon Struciński

i miłość, której wzór dał prawdziwie wielki Kazimierz.

Minęło aż 88 lat od tamtej pory, by w 2009 r. rozpocząć dzisiaj wmurowaniem Aktu Erekcyjnego, dzieło wieńczące pragnienia naszych dziadów i ojców. Odstąpienie pomnika kowalskiego rodaka, króla Kazimierza Wielkiego, odbędzie się 30 kwietnia 2010 r. – dokładnie w 700 rocznicę jego urodzin, na które już dzisiaj zapraszamy.

KAZIMIERZ WIELKI

I JEGO CZASY W TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Celem niniejszego cyklu artykułów dotyczących osoby króla Kazimierza Wielkiego oraz jego czasów jest ukazanie królewskiej sylwetki oraz spuścizny, jaką po sobie zostawił i jaka została upamiętniona przez artystów tworzących od czasów średnio-wiecza aż do doby współczesnej. W obecnej publikacji znalazły się fotografie z najstarszymi wizerunkami króla pochodzącymi od XV w. do XX w., wykonanymi w różnych technikach graficznych.

WIZERUNKI KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO W GRAFICE

W tym numerze „Zapisków Kazimierzowskich” prezentujemy grafiki wykonane w różnych technikach. Są wśród nich drzeworyty, miedzioryty oraz litografie. Postać króla traktowano w nich często dosyć swobodnie, ubierając go w szaty z innej epoki. Liczne grafiki powstały w drugiej połowie XIX w. Ten wzrost zainteresowania osobą Kazimierza Wielkiego wśród artystów związany był prawdopodobnie z otwarciem grobu ostatniego z rodu Piastów na Wawelu i popularyzowaniem jego postaci jako dobrego oraz sprawiedliwego gospodarza kraju.

Sąd wiecowy z „Kodeksu Świętosława z Wojcieszyna” z 1499 r. przedstawiający króla Kazimierza Wielkiego i arcybiskupa gnieźnieńskiego w otoczeniu dostojników.

Ze zb. Biblioteki Czartoryskich w Krakowie.

Drzeworyt przedstawiający Kazimierza Wielkiego w dziele „Herby rycerstwa polskiego” Bartosza Paprockiego z 1584 r.

Z kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie.

Jerzy Giergielewicz (Włocławek)

Miniatura przedstawiająca Kazimierza Wielkiego na okładce „Kodeksu Dzikowskiego” z XVI w.

Ze zb. Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.

Kazimierz Wielki.
Miedzioryt z XVII w.

Ze zbiorów Biblioteki Narodowej
w Warszawie.

Kazimierz Wielki i jego czasy w twórczości artystycznej

Kazimierz Wielki. Miedzioryt z XVIII w.

Ze zb. Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Kazimierz Wielki. Miedzioryt
z 1702 r. Autor Benoit Fariat.

Ze zb. Biblioteki Narodowej
w Warszawie.

Jerzy Giergielewicz (Włocławek)

*Marcello Bacciarelli
– Kazimierz Wielki.
Litografia Jana Feliksa
Piwarskiego z początku
XIX w.*

*Ze zb. Biblioteki
Narodowej w Warszawie.*

*Kazimierz Wielki. Według statuy w Pałacu
Łazienkowskim. Litografia autorstwa
Alphonsa – Charlesa Massona z początku
XIX w.*

Ze zb. Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Kazimierz Wielki i jego czasy w twórczości artystycznej

*Sejm w Wiślicy. Autor – Franciszek Smuglewicz (tusze i piórko) sprzed 1807 r.
Ze zb. Biblioteki Narodowej w Warszawie.*

*Kazimierz Wielki w otoczeniu dworu. Autor – Bernard Zaydler, Florencja
1831. Litografie wyk. Sułkowska/Corsi.*

Kazimierz Wielki nadaje przywileje Żydom.
Aleksander Lesser 1860 r.

Król Kazimierz Wielki.
Ilustracja z „Życiorysy panujących w Polsce od Mieczysława I - go do Stanisława Augusta”, 1861 r.
Litografia Aleksandra Lessera.

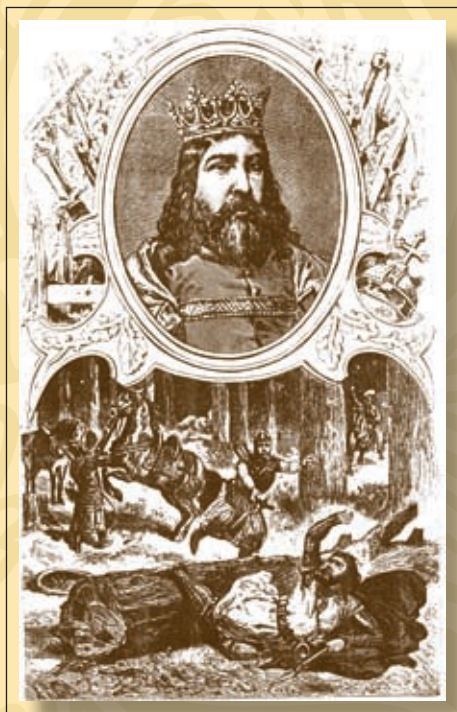

Nadanie statutu wiślickiego przez Kazimierza Wielkiego.
Linoryt Karola Marconiego, Tygodnik Ilustrowany 1865 r.

Wielki król Kazimierz. *Litografia Wojciecha Gersona. „Tygodnik Ilustrowany” 1889 r.*

Portret Kazimierza Wielkiego i scena upadku króla podczas polowania. Litografia Henryka Pillatie`go z dzieła J. I. Kraszewskiego „Wizerunki książąt i królów polskich”, 1888 r.

Kazimierz Wielki sędzi sprawy chłopków. Litografia Rafała Hadziewiczza z XIX w.

Kazimierz Wielki zachęcający do rolnictwa. Litografia z XIX w. Ze zb. Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Kazimierz Wielki na uczcie u Mikołaja Wierzyńki – rajcy krakowskiego. Litografia Józefa Simmlera z XIX w.

Ze zb. Biblioteki Narodowej w Warszawie.

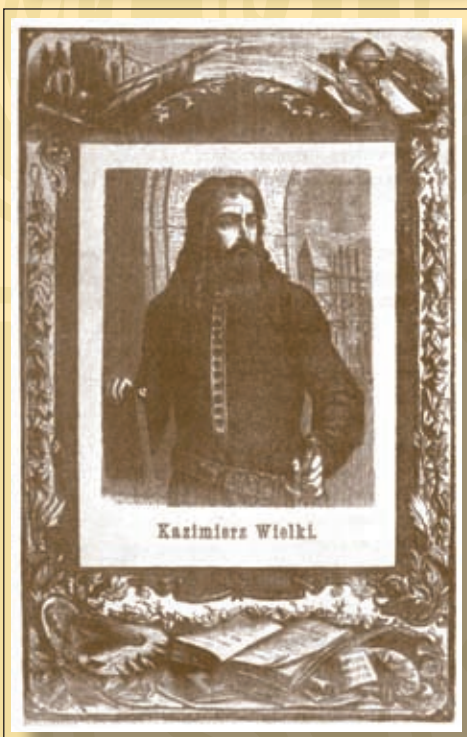

Kazimierz Wielki potwierdza prawa Żydom polskim w 1334 r.
Grafika Artura Szyka. Paryż 1927.

Kazimierz Wielki. Drzeworyt
Tadeusza Cieśliewskiego (syna)
z 1924 r. (praca nieukończona).

Ze zb. Biblioteki Narodowej
w Warszawie.

Kazimierz Wielki. Drzeworyt Franciszka
Ejsmonda z drugiej połowy XIX w.
Ze zb. Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Reprod. Zdzisław Zasada

K A L E N D A R I U M

12 II 2009 r. – Prezes Stowarzyszenia Eugeniusz Gołembiewski spotkał się w gmachu Sejmu RP z jego marszałkiem Bronisławem Komorowskim. W spotkaniu uczestniczył poseł ziemi kujawskiej – Marek Wojtkowski oraz Jerzy Smoliński – rzecznik Marszałka Sejmu. Podczas wizyty prezes Stowarzyszenia przedstawił ideę oraz zadania ogólnopolskiego Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, do którego przystąpienie zaproponowano ok. 140 miastom i miejscowościom związanym z królewskimi fundacjami oraz ponad 40 podmiotom (szkoły, hufce i drużyny ZHP), które za patrona mają Kazimierza Wielkiego. Marszałkowi Sejmu została wręczona prośba o ustanowienie przez Parlament roku 2010 – Rokiem Kazimierza Wielkiego. W końcowej części spotkania zaprezentowano także zaawansowanie prac związanych ze wzniesieniem w grodzie Kazimierza Wielkiego jego pomnika.

12 III 2009 r. – Członkowie Zarządu Stowarzyszenia z: Eugeniuszem Gołembiewskim – prezesem, Zdzisławem J. Zasadą – sekretarzem generalnym, ks. Piotrem Głowackim, Jerzym Giergielewiczem – członkami Rady, Andrzejem W. Lewandowskim – sekretarzem komisji rewizyjnej oraz Anną Błażejczak – prezesem Towarzystwa Miłośników Kowala i Okolic, Zdzisławem Szadkowskim – naczelnikiem Miejskiej OSP gościli u proboszcza katedry na Wawelu ks. prał. Zdzisława Sochackiego. Przedmiotem wizyty było ustalenie uroczystości związanych z inauguracją obchodów 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego na Wawelu – w miejscu jego pochówku.

15 III 2009 r. – Został ogłoszony konkurs na zaprojektowanie i wykonanie tzw. „witaczy” promujących na rogatkach miast i miejscowości symboli związanych z królem Kazimierzem Wielkim oraz jubileuszem 700-lecia jego urodzin. Organizatorem konkursu jest Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Konkurs przeznaczony jest dla firm reklamowych oraz innych podmiotów, które parają się działalnością plastyczną. Celem konkursu jest opracowanie i wykonanie „witaczy”, które staną się znakiem rozpoznawczym grodu Kazimierza Wielkiego. Udział w konkursie będzie wymagał od autorów pracy poszerzenia wiedzy na temat wizerunku króla Kazimierza Wielkiego oraz heraldyki miast Kazimierzowskich.

22 III 2009 r. – Ukazał się pierwszy numer periodyku „Zapiski Kazimierzowskie” (95 str. formatu B6), który nieodpłatnie wysłany został do miast kazimierzowskich, hufców, szczepów, drużyn ZHP i innych podmiotów noszących imię Kazimierza Wielkiego oraz członków Stowarzyszenia.

20 IV 2009 r. – W Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy odbył się finał „Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach” dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W finale wystąpiło 12 uczestników wyłonionych z grupy ok. 800 startujących w eliminacjach międzyszkolnych. Zostali oni zaproszeni do Bydgoszczy. Jednym ze współorganizatorów było Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego. W podsumowaniu bydgoskiego finału udział wzięli Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia i burmistrz miasta Kowala oraz dr Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny Stowarzyszenia, którzy najmłodszemu uczestnikowi zmagania wręczyli radiobudzik, a wszystkim 12. finalistom i ich opiekunom nagrody książkowe. Podczas uroczystej gali z wykładem: *Najnowsze badania nad czarną legendą Kazimierza Wielkiego* wystąpił dr hab. Jacek Maciejewski, prof. UKW – przewodniczący Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Rycerze ze Szkoły Fechtunku Historycznego Maximus zaprezentowali ubiory średniowieczne. Zwieńczeniem był koncert muzyki średniowiecznej w wykonaniu kwal. II st. Piotra Sutta, prof. UKW; dr. Benedykta Ody; mgr Beaty Konkol oraz Koła Naukowego Studentów.

26 IV 2009 r. – Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego oraz inni współorganizatorzy ogłosili Konkursu Fotograficzny dla Fotografów Amatorów p.n. „Grody Kazimierza Wielkiego – ich tradycje oraz współczesność”. Konkurs adresowany jest do wszystkich fotografów amatorów i ma zasięg ogólnopolski. Celem Konkursu jest zachęcenie osób fotografujących do ukazania spuścizny oraz współczesności miast i miejscowości, które związane są z królem Kazimierzem Wielkim poprzez jego dobrodziejską i fundacyjną działalność. Tematyka zdjęć powinna być powiązana z tytułem głównym konkursu. Fotografie winny przedstawiać architekturę, życie codzienne mieszkańców, pejzaż miejski (wiejski), miejskie (wiejskie) wydarzenia oraz „ducha” grodu Kazimierzowskiego. Zdjęcia winny być wykonane w okresie wiosny i lata 2009 r., ale dopuszczany także prace wykonane w terminach wcześniejszych.

30 IV 2009 r. – Dokładnie w 699 rocznicę urodzin w Kowalu na Kujawach króla Kazimierza Wielkiego – z inicjatywy Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego oraz władz miasta Kowala – w Krakowie na Wawelu odbyła się Msza święta inaugurująca obchody 700-lecia urodzin ostatniego z rodu Piastów. Jej głównym celebrazem był ks. prof. bp Tadeusz Pieronek, a współcelebrazem ks. dr Piotr Głowacki – proboszcz parafii w Kowalu. W uroczystościach wzięły udział: delegacje grodów kazimierzowskich z: Bochni, Czchowa, Kowala, Kruszwicy, Lelowa, Łęczycy, Niepołomic, Przemyśla, Stopnicy, Szydłowa, Tuchowa i Wąwolnicy. Delegacje szkół oraz instytucji noszących imię Kazimierza Wielkiego z: I Pomorskiej Brygady Logistycznej z Bydgoszczy, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Słomnikach z pocztm sztandarowym, 43 LO z Warszawy, Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 3 z Przemyśla z pocztm sztandarowym, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Jaworznie, Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Busku-Zdrój z pocztm sztandarowym, Szkoły Podstawowej w Kowalu z pocztm sztandarowym, Zespołu Szkół w Kowalu z pocztm sztandarowym, członkowie Zarządu i Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego z siedzibą w Kowalu oraz członkowie Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu, Miejska Ochotnicza Straż Pożarna i jej orkiestra w Kowalu, Schola parafii pw. św. Urszuli w Kowalu, przedstawiciele licznych organizacji społecznych z Kowala. Łącznie w uroczystościach wzięło udział ok. 500 osób. Po Mszy św. wszyscy uczestnicy, w takt strażackiej orkiestry, udali się pod pomnik Adama Mickiewicza gdzie zostały złożone u jego stóp kwiaty.

2 V 2009 r. – W Kowalu odbyła się uroczystość wmurowania Aktu Erekcyjnego pod pomnik króla Kazimierza Wielkiego. W początkowej części uroczystości, w kościele parafialnym, odbyła się Msza św. w intencji ojczyzny – z racji święta 3 Maja oraz patrona strażaków – św. Floriana. Spod kościoła przemieszczono się na miejsce, gdzie ma stanąć pomnik ku czci kowalskiego rodaka. Tam dokonano uroczystego odczytania, podpisania i wmurowania Aktu Erekcyjnego w fundament pomnika. Odsłonięcie monumentu odbędzie się za rok, dokładnie w 700. rocznicę urodzin władcy, jedyne w naszej historii z przydomkiem Wielki.

5-6 VI 2009 r. – Na zaproszenie Jana Klamczyńskiego – wójta gminy w Szydłowie odbyło się w tej miejscowości III Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Dzięki gospodarzowi gminy uczestnicy, oprócz odbycia obrad, mieli możliwość zapoznania się z licznymi walorami oraz zabytkami Szydłowa. Ważnym elementem pobytu było uczestnictwo w poplenerowej wystawie rzeźb oraz prezentacji tańców z okresu średniowiecza wykonanych przez grupę taneczną z Gminnego Ośrodka Kultury w Szydłowie.

22 VI 2009 r. – Z uroczystości związanych z inauguracją 700-rocznicy urodzin króla Kazimierza Wielkiego w krakowskiej katedrze na Wawelu został zrealizowany film pt.: *Inauguracja obchodów 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego w katedrze na Wawelu*, który nieodpłatnie został rozesłany do uczestników uroczystości.

ANEKS

DEKLARACJA PRZYSTĄPIENIA OSOBY FIZYCZNEJ DO STOWARZYSZENIA MIAST KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO Z SIEDZIBĄ W KOWALU NA KUJAWACH

Miasto, miejscowość

Adres

Powiat Województwo

DEKLARUJĘ PRZYSTĄPIENIE DO STOWARZYSZENIA MIAST KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO

.....
imię i nazwisko

.....
funkcja

.....
miejsce pracy

.....
adres do korespondencji

.....
telefon

.....
e-mail

Jednocześnie wpłacam na konto: BS w Kowalu, nr rachunku:
51 9557 0006 0000 3580 2000 0001, przyjętą przez walne zebranie Stowarzyszenia składkę członkowską na 2009 r.

.....
Podpis

.....
Miejscowość, data

Deklarację prosimy przesać na adres: Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego, 87-820 Kowal, ul. Zamkowa 4.

**DEKLARACJA PRZYSTĄPIENIA JEDNOSTKI SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO LUB INNEJ OSOBY PRAWNEJ DO STOWARZYSZENIA
MIAST KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO Z SIEDZIBĄ W KOWALU
NA KUJAWACH**

Institucja, Organizacja

Miasto, miejscowość

Adres

Powiat *Województwo*

**DEKLARUJEMY PRZYSTĄPIENIE DO STOWARZYSZENIA
MIAST KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO**

Swoim przedstawicielem ustanawiamy:

Panią/Pana
imię i nazwisko

.....
funkcja *miejsce pracy*

.....
adres do korespondencji

.....
telefon *e-mail*

Jednocześnie wpłacamy na konto: BS w Kowalu, nr rachunku: 51 9557 0006
0000 3580 2000 0001, przyjętą przez walne zebranie Stowarzyszenia składkę
członkowską na 2009 r.

.....
podpis, pieczęćka delegującego *Miejscowość, data*

Deklarację prosimy przesłać na adres: Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza
Wielkiego, 87-820 Kowal, ul. Zamkowa 4

*Załącznik nr 6 do protokołu posiedzenia
Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego
odbytego 29 IV 2008 r. w Kowalu.*

**Uchwała nr 4
o wysokości rocznych składek wnoszonych na rzecz
Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu**

Zebrani w dniu 29 kwietnia 2008 r. założyciele Stowarzyszenia Miast
Króla Kazimierza Wielkiego z siedzibą w Kowalu przy ulicy Zamkowej 4, pow.
włocławski, woj. kujawsko-pomorskie, postanowili ustalić wysokość rocznej
składki członkowskiej dla:

- członków wspierających (miasta, miejscowości) w wysokości 1000 zł.
- członków wspierających (szkoły, instytucje) w wysokości 100 zł
- członków rzeczywistych (osoby fizyczne) w wysokości 10 zł.
- członków honorowych – zwolniono z płatności składki członkowskiej.

Uchwała została przyjęta przez zebranych jednogłośnie.

Protokółantka
(-) *Grażyna Snopkowska*

Przewodniczący
(-) *Eugeniusz Gołembiewski*

W następnym numerze m.in.:

- Kazimierzowskie czasy – rozmowa z krakowskim mediewistą.
- Królewskie miasto Przemysł.
- Popiersie króla Kazimierza Wielkiego w kościele pw. św. Urszuli w Kowalu.
- Zarys dziejów grodów kazimierzowskich (c.d.).
- Kazimierz Wielki i jego czasy w twórczości artystycznej.

